

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

Nástup totalitního režimu v poválečném Československu
a jeho dopad na církve a společenský život, zejména
mládežnické organizace

Vedoucí práce: PhDr. Radomír Malý

Autor práce: Zdeněk Kala

Studijní obor: Učitel náboženství a etiky

Ročník: 5

2006

Prohlašuji, že diplomovou práci s názvem „Nástup totalitního režimu v poválečném Československu a jeho dopad na církve a společenský život, zejména mládežnické organizace“ jsem zpracoval samostatně a veškerou literaturu, kterou jsem použil, jsem uvedl v závěru práce.

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name 'Kola'.

Děkuji PhDr. Radomíru Malému za laskavé vedení práce, cenné rady a připomínky a psychickou a lidskou podporu během její přípravy.

OBSAH

ÚVOD.....	4
1. <u>POSTAVENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE V KOMUNISTICKÉM REŽIMU</u>	5
1.1 Katolická církev – nepřítel komunistického režimu	5
1.2 Pronásledování církve	10
1.3 Církevní procesy	10
1.3.1 První církevní procesy	11
1.3.2 Zázrak v Čihošti	13
1.3.3 Likvidace klášterů - Akce „K“	14
1.3.4 Likvidace ženských církevních řádů	14
1.3.5 Procesy proti biskupům	16
1.3.6 Procesy proti vatikánským agentům v Československu	16
1.3.7 Okrajové procesy	18
1.3.8 Pokračování církevních procesů	18
2 <u>POSTAVENÍ OSTATNÍCH CÍRKVÍ V KOMUNISTICKÉM REŽIMU</u>	20
2.1 Řeckokatolická církev – Akce „P“	21
2.2 Evangelická církev	21
2.3 Baptistická církev	21
2.4 Náboženská sekta Svědci Jehovovi	22
3 <u>OSUDY DUCHOVNÍCH V KOMUNISTICKÉM REŽIMU</u>	22
3.1 Osud a utrpení ThDr. Anastáze Opaska	23
3.2 Kardinál Štěpán Trochta	27
4 <u>SITUACE V ARMÁDĚ</u>	28
4.1 Situace v armádě po roce 1948	28
4.2 Silniční prapory	30
4.3 Vznik PTP	30

5	<u>MLÁDEŽNICKÉ ORGANIZACE</u>	34
5.1	Procesy se skauty	35
5.2	Rozsudky nad skauty	36
5.3	Účast Státní bezpečnosti na pronásledování skautů	37
5.4	Omluvy, amnestie a rehabilitace skautů	40
6	<u>SVĚDECTVÍ A OSOBNÍ ZKUŠENOSTI PAMĚTNÍKŮ</u>	44
6.1	Karel Pecka	44
6.2	Jindřich Lang	44
6.3	František Zahrádka	45
6.4	Josef Bartoš	45
6.5	Jaroslav Maleček	46
6.6	Radoslav Vaněk	48
6.7	Vladimír Kolář	50
6.8	Pravoslav Veselý	50
6.9	Dagmar Skálová	50
6.10	Karel Průcha	51
6.11	Mašín a spol.	52
6.12	Rudolf Plajner	52
6.13	Josef Kacálek	52
6.14	Středisko Ostříž Praha	53
7.	<u>ŽIVOT PROPUŠTĚNÝCH Z VĚZENÍ</u>	53
7.1	Josef Svoboda	53
7.2	Jiří Navrátil	54
7.3	Karel Průcha	54
7.4	Jiří Pilka	54
7.5	Miloš Slabák	54
7.6	Ladislav Kuděj	55
7.7	Karel Otčenášek	55
7.8	Josef Vaic	56

ZÁVĚR	57
Seznam odkazů a poznámek	59
Resumé	65
Seznam literatury	66
Seznam zkratk	68
Abstrakt v českém jazyce	69
Abstrakt v anglickém jazyce	70

ÚVOD

Druhá polovina čtyřicátých a období padesátých let se staly po roce 1989 předmětem zájmu mnoha historiků, kteří neměli do té doby možnost přístupu do tajných fondů v archivech především centrálních institucí. Toto období je předmětem nejen zájmu historiků, ale také mnoha dodnes žijících pamětníků a široké veřejnosti, která sleduje odhalování zločinů komunismu z jeho počátečního období.

Na rozdíl od doby předlistopadové existuje v současné době k tomuto období poměrně rozsáhlé spektrum publikací. Pro porovnání bychom ale neměli zapomínat ani na publikace z éry „budování socialismu“, ve kterých byl „Vítězný únor“ považován za dovršení snahy pracujícího lidu po svobodné a rovné společnosti. Ukázat, že skutečnost byla poněkud jiná, je cílem řady nových prací. Práce z doby předlistopadové byly ve velké míře ovlivněny dobou, ve které vznikaly. Proto se dnešní zájem soustřeďuje především na práce publikované až po roce 1989, které se většinou snaží o dodržení zásady objektivit ve vztahu ke zkoumanému období. Tyto práce odhalují zvěrstva, která komunistická moc páchala nejen na svých bezbranných občanech, ale také na vlastních vysoce postavených a vlivných činitelích.

Nesmiřitelný boj vedl komunistický režim i proti církvím, a to i přesto, že Všeobecná deklarace lidských práv a naše ústava zaručovaly náboženskou svobodu. Docházelo k pronásledování především katolických kněží a laiků, kteří s nimi sympatizovali, k postihům církevní hierarchie, k likvidaci řádů a k omezování všech náboženských úkonů. Ani desítky církevních procesů a dlouhodobé internace nezastrašily tisíce kněží, řeholníků a laiků. Ti byli poté velkou duchovní posilou pro ostatní ve věznicích.

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil téma zabývající se poválečným vývojem Československa, problematikou nastolení komunismu v roce 1948 a padesátými léty, které se zapsaly do dějin neblahými politickými a církevními procesy.

Cílem mé diplomové práce bylo popsat politický vývoj v Československu po roce 1945, nástup komunistického režimu a postavení církve, mládežnických organizací

a armády v padesátých letech a v neposlední řadě také zachytit svědectví o zkušenostech pamětníků.

Diplomovou práci jsem rozdělil do sedmi kapitol. První nastiňuje postavení katolické církve v komunistickém režimu a přináší informace o církevních procesech v letech padesátých. Druhá kapitola nastiňuje postavení řeckokatolické, evangelické a baptistické církve a náboženských organizací. Třetí kapitola popisuje osudy ThDr. Anastáze Opaska a kardinála Štěpána Trochty. Čtvrtá kapitola přináší informace o situaci v armádě po roce 1948. Pátá kapitola je věnována mládežnickým organizacím. V šesté kapitole jsou zachycena svědectví a osobní zkušenosti pamětníků. Sedmá kapitola se zabývá vzpomínkami pamětníků na období po propuštění z vězení.

Ve své diplomové práci jsem čerpal z literatury zabývající se problematikou padesátých let, stěžejním dílem pro mě byla kniha Karla Lešanovského *Se štítem na štítě*, Karla Kaplana *Politický režim a politické procesy v Československu*, Petra Radosty *Protikomunistický odboj* a kniha *Anastáz Opasek – Dvanáct zastavení*. *Vzpomínky opata Břevnovského kláštera*, kterou k vydání připravila Marie Jirásková.

1. POSTAVENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE V KOMUNISTICKÉM REŽIMU

1.1 Katolická církev – nepřítel komunistického režimu

Po komunistickém puči v únoru 1948 se jen církvím podařilo zachovat svoji nezávislost. Komunističtí představitelé sice chtěli začlenit církev do Národní fronty, to se jim ovšem nepodařilo. (Radost, s.59) Vedení Komunistické strany Československa usilovalo o kolektivizaci zemědělství a zastávalo proticírkevní politiku. Václav Vaško v knize „Neumlčená“, s podtitulem „Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce“ o situaci hovoří následovně: *„Dva dny po únorovém puči zakázali komunisté vydávání většiny českých a slovenských katolických periodik. Do církevních záležitostí začali svévolně zasahovat, aniž vyčkali příkazů zhora, místní funkcionáři. Téměř ze všech okresů přicházely zvěsti o šikanování a perzekuci kněží a církevních institucí“.*²¹

Ministrem spravedlnosti se po únoru 1948 se stal **JUDr. Alexej Čepička**, který vyžadoval na pražském arcibiskupovi **Josefu Beranovi**, aby katolická církev veřejně přijala nový režim. Arcibiskup Beran na ministrovu výzvu zareagoval slovy *„katolická církev bude vždy nadstranická a nepolitická!“*²²

Národní shromáždění dne 21. března 1949 schválilo šest nových zemědělských zákonů, které byly dokončením tzv. Hradeckého programu z roku 1948. Komunisté usilovali o výnosné církevní statky a o půdu samostatně hospodařících rolníků. Pod heslem „půda patří tomu, kdo na ní pracuje“ bylo po únoru 1948 církvi zkonfiskováno sto osm zemědělských statků i velkostatků o průměrné výměře 2 468 hektarů. Majetek olomouckého arcibiskupství se rozkládal na 34 000 hektarech a majetek Strahovského kláštera premonstrátů měl rozlohu 15 000 hektarů.²³

Po únorovém puči se KSC v rámci proticírkevní politiky podařilo díky státní bezpečnosti potlačit jednotlivé oblasti odporu. První obětí z řad katolické církve byl slovenský katolický farář **Jozef Rygel**, který byl dne 11. dubna 1948, při pokusu o přechod státních hranic, zastřelen. (Radost, s.59) V průběhu roku 1949 začala komunistická kampaň zaměřená proti katolické církvi s cílem zdiskreditovat postavení církve i církevních představitelů. Za tímto účelem byly v deníku Rudé právo

zveřejňovány informace tohoto druhu „*Dokud jim nesáhli na církevní statky, tak šli s lidem, a teď, když jim sáhli na církevní statky, tak jdou proti lidu!*“²⁴

Prezident **Klement Gottwald** usiloval o podřízení katolické církve po Stalinově vzoru, který v Sovětském svazu pravoslavnou církev využil k dosažení vnitřní politiky a jako skrytou agenturu NKVD. (Radost,s.60) Za tímto účelem byla proto v Československu zorganizována tzv. **Katolická akce**, do které bylo zapojeno několik desítek osob z řad řadových kněží a pár tisíc občanů. Tato akce se však minula účinkem. Občané Československa žili ve strachu, mnozí byli nuceni přestat vykonávat svá povolání, bylo jim zakázáno studovat. Přestože lidé ze strachu a pod nátlakem přestávali pravidelně chodit na bohoslužby, ve skrytu duše v nich postupně rostla nenávist ke komunistickému režimu.²⁵

Radost uvádí, že přestože někteří kněží se přiklonili k názoru „vycházet“ s komunisty za každou cenu, silná proticírkevní politika v čele s ministrem spravedlnosti **Alexandrem Čepičkou** způsobila, že se mnozí občané – ateisti a rovněž lidé bez náboženského vyznání přiklonili k vyznání katolické církve a navštěvovali náboženské úkony, které se konaly stále více častěji neveřejně a mnohdy tajně.²⁶

V červnu 1948 se zasedání **Moskevského informačního byra** mimo jiné zabývalo též církevně politickým vývojem v Československu, o kterém informoval Rudolf Slánský generální tajemník KSČ, který se zmínil o plánu československých komunistů odtrhnout katolickou církev od Říma. Informační byro komunistických stran navázalo na rozpadlou Komunistickou internacionálu, v jejímž programu z roku 1928 bylo zakotveno: „*Zvláštní postavení mezi úkoly kulturní revoluce, zachvacující široké masy, má boj proti...opiu lidu – proti náboženství. Tento boj je nutno vést houževnatě a soustavně. Proletářská moc musí zrušit jakoukoli státní podporu církve, která je agenturou kdysi vládnoucích tříd, zamezit jakémukoli vměšování se církve do státem organizované výchovy a vzdělávání; ale zároveň všemi ji přípustnými prostředky provádí protináboženskou propagandu, odstraňuje výsadní postavení dřívějšího státního náboženství a celou výchovnou a vzdělávací práci organizuje na základě vědeckého – materialistického světového názoru.*“²⁷

Komunisté vytušili, že v katolické církvi mají vážného nepřítele, kterého je nemožné zlikvidovat mocensky, tak jako v případě odstranění demokratické strany při únorovém puči. Hledali tudíž vhodnou strategii, jak si podrobit i katolickou církev. V první řadě usilovali o vyvolání konfliktu mezi československými biskupy a Vatikánem.

V březnu 1949 na zasedání vedení KSČ vznikl tzv. **Karlovarský program**, který byl vypracován „odborníky“ pro církevní otázky. Cílem bylo zamezit katolické církvi v Československu jakýkoliv kontakt s Vatikánem, dále záměrně vyvolat konflikty mezi biskupy a jednotlivými řadovými kněžími a v poslední řadě narušit vztah mezi knězi a věřícími. K prosazování výše uvedených cílů bylo snahou získat podporu kněžích slabšího charakteru, kteří byli zvýhodňováni a podporováni, a s jejich pomocí tak přetrhat kontakty se Svatým stolicem a vyhlásit tzv. „národní církev“, která by nakonec byla zlikvidována stejně jako řehole a řády.²⁸

Klement Gottwald na zasedání vedení Komunistické strany Československa v Karlových Varech mimo jiné prohlásil: *„Musíme v církvi vidět nepřítele. Nesmíme v tomto případě ztrácet nervy... s tím třeba počítat a boj svedeme... nechceme vést formální boj za zlom, ne takový „Únor“ církve, to ještě nechceme, ale musíme vytvořit pro to předpoklad a ten boj, který vede církev proti nám... že zvedneme a že budeme vést ránu tak, že taktiku nebudou určovat oni, ale my...boj, tj. otázka správná, ale není dosud jasno, z jaké platformy vyjít. Jestli stačí cyrilometodějská tradice, obřady, v české a slovenské řeči... jestli to stačí k vyvolání obrodného katolického hnutí. Ale na každý pád to za pokus stojí rozhodně. Jedním z prvních kroků by mělo být, abychom se dostali nad nimi legální kontrolu státním aparátem. Třeba říci, že musíme mít pádnou, ale elastickou ruku, a být si vědomi toho, že se do křížku s nimi dostaneme a že oni nakonec musí pryč od Říma a všechno, co s tím souvisí. Vytvořit takový stav, abychom nakonec mohli říci, „národní církev“.“²⁹*

Zeť Klementa Gottwalda A. Čepička, pocházející z katolické Kroměříže, formuloval cíl komunistů takto: *„Chceme katolickou církev uchovat v její síle tak, abychom její síly užili k budování socialismu. Víte, co to znamená dále!“³⁰*

Komunisté nátlak na katolickou církev neustále stupňovali. Biskupové na poradě, které se konala dne 7. června 1949, informovali kněze, že katolická Charita má v Čechách a na Moravě zakázáno pořádat sbírky, a že národním správcem Charity je **dr. Fiala**. Současně byl v Brně zakázán „Svaz katolických žen a dívek“ a nemohl být vydáván časopis „Křesťanská žena“. V červnu 1949 se značně napjatý vztah mezi vedením KSČ a katolickou církví vyhrotil. V arcibiskupském paláci se v den svátku sv. Víta konala opět další tajná schůze československého episkopátu, o které se dozvěděli příslušníci StB. **Kancléř konzistoře Dörner** byl zatčen, **arcibiskup Beran** se dostal do konfliktu s příslušníky StB vzhledem k tomu, že jejich chování a způsoby přirovnal k jednání gestapa. Téhož dne byl v Olomouci zatčen páter **Bruno Sklenovský**, vedoucí arcidiecézního pastoračního referátu a **ThDr. Josef Mošek**, arcibiskupský sekretář.³¹

O několik dnů později, v předvečer svátku Božího těla, přednesl **arcibiskup Beran** projev, v jehož v úvodu byl přečten **strahovským opatem Bohuslavem Jarolínkem** zakázaný pastýřský list, kvůli kterému byl o rok později odsouzen na dvacet let těžkého žaláře a nedlouho na to 31. ledna 1951 v pankrácké vězeňské nemocnici zemřel na rakovinu. Beranův projev měl veliký ohlas i nevěřících, kteří, jak uvádí Radost, před chrámem skandovali: „*At' žije arcibiskup*“ a „*Zůstaneme mu věrni*“...

32

Následně na svátek Božího těla uzavřela Státní bezpečnost Hradčanské náměstí a ke sv. Vítu byli pouštěni jen kněží, řeholnice a řeholníci. Bohoslužby byly neustále rušeny a arcibiskup musel dokonce několikrát zasáhnout. Tradiční průvod na svátek Božího těla se už později nekonal. **Arcibiskup Beran** byl zatčen příslušníky StB z důvodu údajné ochrany před „hněvem lidu“ a toto byl začátek čtrnáctileté internace zmíněného arcibiskupa.³³

„Politika komunistické strany vedla k tomu, že katolická církev byla „zahnána do kouta“, tisícileté zkušenosti církevní politiky musely vyústit do jediného možného závěru – římskokatolická církev se proti své vůli stala jedinou skutečnou a legální opozicí komunistické straně. Musela hájit svou holou existenci, a tudíž se stala

politickou silou, přestože český slovenský vysoký klérus cosi podobného neměl vůbec v úmyslu.“ ³⁴

1.2 Pronásledování církve

Právo náboženského vyznání zaručovala ústava z května roku 1948, což nebylo pod vedením KSČ dodržováno. Docházelo k porušování svobody náboženství, které se řadilo mezi nejzávažnější projevy perzekuce a masové nezákonnosti. Konkrétně se jednalo o omezování činnosti církví, zakázány byly některé obřady, omezen byl tisk a šíření náboženské literatury. Perzekuce a nezákonnost byly od roku 1948 součástí církevní politiky komunistického režimu.

Komunistické vedení usilovalo dále o omezování výuky náboženství ve školách. Na rodiče byl činěn nátlak, aby svoje děti nepřihlašovali na hodiny náboženství. Paralelně byl činěn nátlak na učitele, aby vystoupili z církve. Děti, jejichž rodiče byli aktivními věřícími, měly později problémy umístit se na školy a dokonce na pedagogické fakulty nesměli být přijímáni věřící. V Litoměřicích existoval tzv. **centrální seminář pro výchovu katolických kněží**, jež měl omezenou kapacitu a byl plně pod kontrolou komunistického vedení. Církevní řády a kongregace měli zakázáno přijímat novice. Aby byl v Československu udržen církevní život v rámci tzv. **skryté církve**, umožňoval Vatikán biskupům udělat výjimky z platných církevních nařízení a propůjčoval jim zvláštní pravomoci (tajné mexické fakulty). ³⁵

Jak již bylo zmíněno, perzekuce a nezákonnost se staly nedílnou součástí církevní politiky. Nejprve byli postihnuti duchovní a věřící občané, kteří se postavili proti církevní politice státu a posléze byli obžalováni církevní hodnostáři. Arcibiskupové **Josef Beran** a **Karel Matocha** byli v domácí internaci společně s většinou biskupů. Zastánci církevní politiky StB pokračovali dále v perzekuci ruku v ruce s ostatními státními, ale i politickými institucemi v níže zmíněných akcích. ³⁶

1.3 Církevní procesy

Z důvodu ohrožování lidově-demokratického zřízení, veřejného pořádku a řádu bylo dne 29. srpna 1949 krajským velitelstvím StB rozhodnuto o zastavení činnosti

spolku **České ligy akademické**, která od roku 1907 seskupovala v Praze vysokoškoláky na „zásadách křesťanství“.

Na podzim roku 1948 se konal v Brně soud s akademickými pracovníky brněnských vysokých škol, kteří byli většinou katolíci a členy spolku brněnských katolických akademií. K odsouzení došlo 17. listopadu, v den, kdy před deseti lety nechali nacisté zavřít všechny vysoké školy. Vedoucím tzv. protistátní skupiny byl básník **Zdeněk Rotrekl**, který byl odsouzen k trestu smrti, který mu byl později změněn na doživotí.

37

1.3.1 První církevní procesy

Po celý rok 1949 byli zatýkáni další a další duchovní a laici. Odsouzeni byli za čtení zakázaného pastýřského listu a exkomunikačních dekretů na dva roky františkáni **P. Jindřich Řeha** a na sedm let rovněž františkán **P. Alois Moc**. Za přijímání nových členů byl odsouzen na dva roky **P. Bohumil Šebastián Kunčar** a na dva roky **P. Karel Jelšík** a frater **Václav Hlaváč** za poskytnutí přístřeší dvěma hochům, které StB považovala za protistátní živly. Na následky týrání zemřel ve vězeňské cele **dr. Josef Koutný**, profesor bohosloveckého učiliště.³⁸

Koncem srpna roku 1950 pražský arcibiskup **Josef Beran** (1888-1969) tajně doručil do Říma dopis pro Pia XII., ve kterém mimo jiné bylo uvedeno: „...*co mě nejvíce bolí, nejsou moje osobní těžkosti, ale spíše lži, pomluvy a nespravedlnosti, jimiž urážejí Vaši svátost. Můj národ, soužený tolikerým a tak těžkým utrpením, povstane znovu, pevně v to doufám, a bude ještě silnější v katolické víře a ve svém náboženském životě. Velkou útěchu mi působí vědomí, že naprostá většina kněží i věřících zůstává věrna Svatému stolci*“.³⁹

Politika komunistické strany zaměřená jednak proti katolické církvi, jednak proti lidové straně, byla nucena vzhledem k okolnostem změnit strategii. Klement Gottwald udělil nečekaně dne 15. října 1949 milost sto dvaceti sedmi katolickým kněžím. Následně na to dne 12. listopadu téhož roku udělil prezident milost sto padesáti třem civilním občanům, kteří byli odsouzeni v souvislosti s akcemi proti katolické církvi.

Amnestii dále dostalo třináct kněží a sto dva osob na Slovensku, jež byli trestně stíháni proti lidově demokratickému zřízení v souvislosti s katolickou církví. Bohužel mírová situace mezi komunistickým vedením a katolickou církví neměla dlouhého trvání. ⁴⁰

Dne 19. června 1949 na svátek Božího těla přečetl **páter Rudolf Vašíček**, správce poutního místa na Velehradě, přes zákaz tamějších úřadů pastýřský list československých biskupů. Zpočátku byl duchovní správce stíhán okresní prokuraturou. Nakonec si pro něj přijela StB a páter byl odsouzen Státním soudem ke čtyřem a půl letům odnětí svobody. Podruhé byl v březnu 1952 odsouzen ke ztrátě svobody na dvaadvacet let. ⁴¹

Mezi další odsouzené patřil františkán **Vojtěch Zlámel**, který byl odsouzen na osmnáct měsíců za čtení zakázaného pastýřského listu **arcibiskupa Berana**. K odsouzeným přibyli v roce 1950 **kaplani František Lepp** ze Slovenské Lúpči (čtyři roky vězení) a **Štefan Baláž** ze Spišské Belé (třináct let vězení). Farář **Jaromír Pořízek** byl Státním soudem zbaven patnácti let vězení z důvodu pomáhání **Jaroslavu Vejtěškovi** (obviněn i z vraždy příslušníka StB) a několika dalším občanům v protistátní a teroristické činnosti. Proces proti **Vejtěškovi** byl nedílnou součástí proticírkevní politiky ÚV KSČ v roce 1950. **J. Vejtěška** byl odsouzen k trestu smrti oběšením, dne 10. 6. 1950 byl vykonán rozsudek. ⁴²

Situace byla pro katolickou církev stále obtížnější. Z tohoto důvodu byla proto vytvořena nová tajná hierarchie ve všech diecézích. Tajně proto bylo vysvěceno na biskupy několik mladých kněží. Prvním byl **ThDr. Kajetán Matoušek** - biskup pražské diecéze, druhým **ThDr. František Tomášek** (pozdější arcibiskup pražský kardinál Tomášek) - vysvěcen dne 14. října 1949 olomouckým arcibiskupem Macochou, třetím byl **ThDr. Štefan Barnáš** - vysvěcen jako pomocný spišský biskup, čtvrtým byl farář **Ladislav Hlad** byl vysvěcen na pražského pomocného biskupa. **Karel Otčenášek** byl tajně vysvěcen dne 30. dubna 1950 jako nástupce královéhradeckého biskupa Píchy a **Matocha**, olomoucký arcibiskup, vysvětil na kněze studenta olomoucké univerzity bohoslovecké fakulty. ⁴³

Státní bezpečnost na podzim roku 1949 založila jako svoji pomocnou složku při vyšetřování tzv. **zvláštní útvar pro církevní záležitosti**, jehož cílem bylo zatknout a následně vzít do vazy duchovní, kteří byli u věřících v oblibě. Nedlouho na to tzv. **církevní šestka** odsouhlasila pod vedením plk. **Osvalda Záborského** (popraven 19. března 1954), aby řeholníci byli posláni do koncentračních klášterů. Při vyšetřování deseti vysokých církevních činitelů bylo používáno psychické i fyzické násilí. Všichni odsouzení byli zatknuti na svém působišti a **jezuita František Šilhán** byl zadržen SNB při pokusu odejít do exilu.⁴⁴

1.3.2 Zázrak v Čihošti

Státní bezpečnost na přelomu let 1949-1950 chystala jeden z vykonstruovaných procesů, jenž měl zdiskreditovat církev a ukázat, jaké nepřijatelné metody používají duchovní v Československu a rovněž Vatikán proti státu. Tento pokus byl však zmařen, neboť hlavní podezřelý zemřel během krutých výslechů ve vyšetřovací vazbě. Jednalo se o tzv. **zázrak v Čihošti**, který je nazván podle následující příhody.

Při kázání v Čihošti dne 11. prosince 1949 se pohyboval malý křížek několikrát ze strany na stranu, což samozřejmě u přítomných vzbudilo údiv. Státní bezpečnost tento jev označila za pokus udělat „zázrak“ a dne 28. ledna 1950 zatkla kněze **Josefa Toufara**, ze kterého při výslechu nutila k přiznání, že je zodpovědný za „zázrak“, k čemuž se samozřejmě kněz nechtěl přiznat. Vedení KSČ usilovalo o Toufarovo doznání, že takto jednal na základě podnětu z Říma a po návštěvě vatikánského diplomata de Livy, jež byl v té době velvyslancem v ČSR. Státní bezpečnost dokonce nechala o „zázraku“ natočit dokumentární film.⁴⁵

O přiznání kněze intenzivně usiloval velitel StB **Osvald Záborský** a ministr **Čepička**, kteří chtěli podat co nejnovější informace **Klementu Gottwaldovi**, jenž se chystal „zázraku v Čihošti“ pohovořit na schůzi ÚV KSČ. Po krutých výsleších učinil kněz částečné doznání, které později odvolal. Na následky brutálních výslechů **Josef Toufar** dne 25. února 1950 zemřel. Komunističtí funkcionáři ovšem dále trvali na svém přesvědčení a zmíněný „zázrak“ využili ke své proticírkevní propagandě: *„Má být pranýřován iniciátor – Vatikán a biskupové, přičemž vlastní útok má být*

zaměřen na vedoucího pražské nunciatury de Livu. Vyvrcholením této kampaně bude prohlášení de Livy za nevíтанou osobu tak, aby musel opustit území republiky“. (Kaplan, Paleček, s.76). Komunistickému vedení se tento cíl v závěru podařil, neboť de Liva byl v červenci 1950 vypovězen z území Československa.⁴⁶

1.3.3 Likvidace klášterů – Akce „K“

Ve stejném období, ve kterém probíhal „zázrak v Čihošti“, **církevní komise ÚV KSČ** upozornila na činnost několika nejaktivnějších církevních mužských řádů a kongregací, na které upozornila Státní bezpečnost, jež nedlouho na to zatkla představitele jednotlivých řádů. Mužské řády a kongregace právně existovaly, ale kláštery i řeholní domy byly obsazeny a církevní majetek byl zabaven a převeden do církevní matice, která jej bezúplatně či za malou finanční částku převedla třetím osobám. V období 13. dubna až 4. května 1950 StB vzala do tzv. **centralizačních a internačních klášterů** 2 376 členů jednotlivých řádů. Poté někteří příslušníci řádů byli převezeni do pracovních táborů.

Tento proces měl být součástí politiky proti církevním hodnostářům. Pod psychickým i fyzickým nátlakem se však nepodařilo získat u všech duchovních přiznání, jak se mylně předpokládalo. Situaci značně zkomplikovaly dále politické problémy.

Dne 27. února 1950 se konala církevní komise ÚV KSČ, které se zúčastnil **ministr Čepička, Kopecký, Široký, Clementis, Fierlinger, Nosek a Hendrych**, a při hodnocení výsledků vyslychání duchovních se shodla na tom, že vzhledem k podmínkám – silnému nesouhlasu věřících – bude lépe procesy s biskupy odložit na pozdější dobu, ale procesy s představiteli mužských řádů musí být co nejdříve urychleny.⁴⁷

Na základě doporučení církevní komise ÚV KSČ Státní bezpečnost pod fyzickým a psychickým nátlakem vyslychala duchovní představitele deseti řádů. Úkolem StB bylo přinutit je k přiznání z nenávisti proti komunistickému režimu, špionáže pro Svätý stolec, z přípravy protistátního spiknutí a ze spolupráce s gestapem. Následně na to v období 31.3.– 4.4. 1950 se státní soud zaobíral žalobou proti **A. Machalkovi**,

V. Tajovskému, F. Šilhanovi, S. Braitovi, H. Mastiliákovi, A. Kajprovi, F. Mikuláškovvi, J. Belšíkovi, J. Urbanovi a S. Bartákovi.⁴⁸

Předsedou senátu státního soudu byl Jaroslav Novák, prokurátoři byli K.Čížek, J. Urválek a B. Ziegler. Rozsudek, který nad obžalovaným byl vyneseno, zněl následovně: Mastiliák byl odsouzen na doživotí, ostatních devět duchovních představitelů dostalo dlouholeté vězení v celkové výši 132 let. Během zmíněného procesu a těsně po něm probíhaly organizované masové kampaně, jež byly zaměřeny proti mužským řádům. Cílem komunistického vedení bylo kompromitovat církve a zakročit proti klášterům. Tento postup je označován jako tzv. Akce „K“, jež začala necelých deset dnů od vynesení rozsudku nad obžalovanými. Komunističtí funkcionáři však nepočítali s velkým odporem věřících, kteří se především na Slovensku – zejména v Trnávce u Bratislavy, Pezinku, Hlohovci, Nitře, Bardějově - postavili proti tomuto postupu. Dokonce v obcích Pruská a Podolinec napadli hlídku bezpečnosti a při tomto incidentu byly zraněny dvě osoby.⁴⁹

1.3.4 Likvidace ženských církevních řádů

Nedílnou součástí církevní politiky bylo i postupné zlikvidování ženských církevních řádů, které však probíhalo mírnější formou než jako akce „K“. Na přípravě se angažoval ministr zdravotnictví Josef Plojhar, kněz exkomunikovaný římskokatolickou církví. Vzhledem k politickým událostech v letech 1953-1956 došlo k oddálení původního cíle, který nakonec nebyl realizován v plánovaném rozsahu. Likvidace ženských církevních řádů měla být podle komunistických funkcionářů prováděna postupně, neboť jeptišky pracovaly v nemocnicích a zdravotnických zařízeních a bylo by obtížné je rychle nahradit.⁵⁰

Likvidace ženských církevních řádů probíhala ve dvou etapách. Kaplan a Paleček uvádějí, že v první etapě bylo přemístěno více jak 10 000 řádových sester a v etapě druhé bylo přemístěno 4073 řádových sester do třiceti tří středisek. Posléze byly tyto řádové sestry nasazeny do práce v průmyslu. S přesuny souběžně probíhalo v nemocnicích a zdravotnických zařízeních zaučení nových zdravotních sester, které bylo ukončeno v roce 1953.⁵¹

1.3.5 Procesy proti biskupům

Poté co komunisté perzekuovali církevní řády, zaměřili vedení proti biskupům. Církevní komise ÚV KSČ rozhodla v červnu a červenci 1950 o uvěznění řeckokatolického biskupa **Pavola Gojdiče**, **Stanislava Zely** a **Michala Buzalky**. Jednalo se tak zřejmě o reakci na informaci předsedy Státního úřadu pro církevní věci Zdeňka Fierligera, jež zastával názor, že je potřebné odstranit biskupy z jejich úřadů. Biskupové byli tedy internováni a začal být připravován v Československu nový proces s duchovními.⁵²

1.3.6 Procesy proti vatikánským agentům v Československu

Kvůli procesům se sešli v rámci tzv. koordinační komise zástupci StB, justice a církevního úřadu ÚV KSČ, kteří na společném setkání navrhli uskutečnit celkem tři procesy celkem s třiceti osmi obžalovanými. Ministr spravedlnosti předložil následně dne 30. srpna 1950 církevní komisi ÚV KSČ podklady. V prvním procesu mělo být souzeno čtrnáct duchovních obviněných z finančních machinací, ve druhém procesu mělo být odsouzeno jedenadvacet vyšších církevních hodnostářů z okolí biskupů a třetí proces měl proběhnout se třemi slovenskými biskupy.⁵³

Dne 12. září 1950 však komunističtí funkcionáři tento návrh změnili pouze na dva procesy. Jeden z těchto procesů měl proběhnout na Slovensku, ve kterém měli být souzeni pouze biskupové. Druhý proces se měl konat v Čechách a měli v něm být souzeni „pomocníci“ biskupů. Komunistické vedení se totiž domnívalo, že by zákrok proti všem biskupům mohl ohrozit záměr získat nižší duchovenstvo proti Svatému stolci.⁵⁴

Oba procesy byly připravovány s naprostou pečlivostí. Neustále se scházely různé komise a subkomise a konala se celá řada porad zástupců StB, justice a jednotlivých ministerstev. Neustále bylo při tom poukazováno na zkušenosti z procesu s **Miladou Horákovou**. Důkladná příprava obou procesů měla zamezit tomu, aby obžalovaní neměli v průběhu soudního přelíčení svá vynucená přiznání, jak se tomu stalo v procesu s duchovními představiteli církevních řádů. Druhým důvodem byla snaha uspořádat pokud možno co nejvýznamnější politický proces s důrazem na získání

ohlasu i za hranicemi Československa. Kaplan a Paleček uvádějí: „*Proces měl být zaměřen proti Vatikánu jako agentu imperialismu a ochránci kapitalismu a proti biskupům jako nepřátelům republiky, lidu a Sovětského svazu*“. ⁵⁵

Politická komise se na setkání dne 18. října 1950 o připravovaných procesech vyjádřila následovně: „*V obou procesech budou základem žaloby i vedení procesu zjištěná fakta velezrady a špionáže... bude zaměřena linie na odhalení a dokumentování protilidové a protistátní činnosti vysoké církevní hierarchie. V tomto směru bude také dokumentováno spojení vysoké církevní hierarchie s Vatikánem a nepřátelská a rozvratnická politika Vatikánu vůči Československu a zemím lidových demokracií. Zejména v bratislavském procesu je nutno odhalit komplot vysoké církevní hierarchie proti lidu a jeho zájmům, hlavně v letech 1937-1948*“. ⁵⁶

Oba dva procesy byly oficiálně označeny jako tzv. „**procesy proti vatikánským agentům v Československu**“. V českém procesu, trvajícím od 27. listopadu do 2. prosince 1950, byli před Státní soudem vyslýcháni devět duchovních - biskup Stanislav Zela, spolupracovníci arcibiskupa Berana a Matochy a dále představitelé řádů, kteří nebyli souzeni do procesu s řády na jaře roku 1950. Proces na Slovensku se uskutečnil ve dnech 10.–15. ledna 1951 a před soudem stanuli tři biskupové. ⁵⁷

Českému procesu předsedali J. Novák, K. Bedrna, J. Kaláb aj. Polanacký. Prokurátoři K. Čížek, J. Feješ odsoudili biskupa Stanislava Zelu, Anastáze J. Opaska, Otakara Švece, Stanislava Jarolímka, Antonína Mandla, Václava Mrtvého, Jaroslava Kulače, Jana Boukala a Josefa Čiháka. Na Slovensku byl prokurátorem J. Feješ a v senátu se zúčastnili K. Bedrna, P. Korbely a V. Hanák, kteří společně odsoudili biskupy Jána Vojtašáka, Pavola Gojdiče a Michala Buzalku. Výše jednotlivých trestů se pohybovala od deseti let odnětí svobody až po doživotí. ⁵⁸

Obžalovaní duchovní byli nuceni se naučit z paměti připravená doznání, která však v průběhu samotných procesů nezněla vždycky přesvědčivě a mnohdy se objevily

pochybnosti o jejich věrohodnosti. Někteří občané byli překvapeni, že se obžalovaní přiznali bez obhajoby a že používali slova typická pro komunistické funkcionáře. Objevila se dokonce i podezření, že obžalovaní odřikávají text, jež sepsali komunističtí funkcionáři. Justiční funkcionáři se o „**procesech proti vatikánským agentům v Československu**“ vyjádřili: „*Oba tyto procesy byly pro pracující lid obou našich národů vysokou politickou školou, a nadto nabyly mezinárodní význam svým dokumentárním, mnohdy senzačním materiálem*“.⁵⁹

1.3.7 Okrajové procesy

Po procesu proti vatikánským agentům v Československu se konala celá řada tzv. okrajových procesů. Okrajové procesy, jež měly názvy podle obžalovaných **Vladimír Pícha, Alois Čáp a spol., Josef Moštěk, Rudolf Dörner a spol., Emil Zouhar a spol., Sklenář a spol., případ Čulík**, byly zahájeny již v únoru roku 1951. Souzení byli za údajné finanční machinace svědci z českého a slovenského procesu a též osoby, které vzala do vazby StB roku 1949. Další procesy se konaly se svědky **Ryškou, Michálkem, Hrbatou, Barýškem, Rykýřem, Beránkem, Čeřovským a Páchou**.⁶⁰

Procesy proti vatikánským agentům v Československu v letech 1950-1951 je možno označit za vyvrcholení proticírkevní politiky komunistických funkcionářů proti katolické církvi. Na tomto místě je však nutno podotknout, že se nejednalo o poslední snahu zdiskreditovat katolickou církev. O dalším postupu komunistů proti církvi pojednává následující kapitola.

1.3.8 Pokračování církevních procesů

Komunističtí funkcionáři počítali v koncepci nové církevní politiky s úplným vyřazením biskupů a postupně s odstraňováním jednotlivých duchovních. Při pokračování této vize se ovšem mezi jednotlivými zastánci této politiky začaly objevovat rozdílné názory v pokračování církevních procesů. Někteří jedinci zastávající místo v církevní komisi ÚV KSČ upozornili, se že Státní bezpečnost odchytila od původního plánu odstranit postupně jednotlivé duchovní. Byly tak

vysloveny pochybnosti o správnosti uzavření dohody s jedinci, kteří byli vybráni k jednání.⁶¹

V březnu 1951 došlo k dohodě se šesti církevními hodnostáři, jež měli představu, že přestanou být perzekuováni duchovní a celá církev. Kněží byli neustále přemísťováni na pokyn církevních úřadů za trest do jiných diecézí. Mnozí věřící bránili své kněze proti přeložení i proti zatčení. V dubnu 1950 občané v Matiaškách (Giraltovicích) bránili takto duchovní, o měsíc později též v obci Tichý potok (Salinov), v lednu a únoru 1951 v Baňově a Želechovicích. Zastánci kněží byli uvězněni a StB stále zatýkala kněze. V roce 1951 to vypadalo, že církev bude bez duchovních. Komunističtí funkcionáři rozhodli o zastavení zatýkání církevních hodnostářů, avšak příprava nových politických procesů pokračovala.⁶²

Při soudním přelíčení v červnu 1952 v případě **Oto Mádra** a spol., katolického morálního teologa, byla v protokolech uvedena jména dalších biskupů a souzena byla v tomto procesu též **Růžena Vacková** a **Žofie Langrová**, představená ženského řádu.⁶³

Ministr spravedlnosti **Š. Rais** měl za úkol předložit důkazy týkající se protistátní činnosti a to u **arcibiskupa J. K. Matochy**, **litoměřického biskupa Š. Trochty** a **slovenského biskupa A. Lázika**. Státní bezpečnost zmíněné duchovní následně zatkla. Ústřední výbor Komunistické strany Československa zpočátku zatčení biskupa **Trochty** zvažoval, neboť zmíněný biskup složil v roce 1951 s dalšími hodnostáři slib věrnosti republice. Fierlinger se k tomuto případu vyjádřil, že s Trochtou „*má být zavedené tajné trestní řízení pro protistátní činnost*“. Koncem roku 1952 komunističtí funkcionáři dali souhlas k jeho zatčení, které se uskutečnilo dne 17. ledna 1953. **Litoměřický biskup Trochta** byl o rok později odsouzen k dvaceti pěti letům odnětí svobody za udržování písemného styku s Vatikánem, který zprostředkovaly **R. Vacková** a **Ž. Langrová**.⁶⁴

V procesu se **Š. Trochtou** a spol. byli odsouzeni i jeho dva spolupracovníci **Rabas** a **Vlček**. Žaloba v tomto procesu byla vedena v duchu obecných frází „*je už dnes*

všeobecně známým historickým faktem ..., že Vatikán a jemu přísluhující vysoká církevní hierarchie všemi prostředky usiluje o potlačení myšlenky socialismu, marxismu, o zničení těch státních zřízeních, kde lid vzal moc do svých rukou.“⁶⁵

Státní bezpečnost chtěla uspořádat velký monstrproces tzv. **Akci Russicum**. Jednalo se o odhalování mezinárodní špionážní činnosti Vatikánu proti SSSR. Údajně na území Československa mělo sídlit ústředí rozsáhlé špionážní sítě, jež neslo název Rodina a mělo udržovat styky s dalšími pobočkami v Sovětském svazu. **Proces Akce Russicum**, který nesl název podle papežského ústavu založeného roku 1929 v Římě, proběhl na podzim roku 1954. Z trestného činu velezrady a vyzvědačství byli obviněni absolventi Russica v Římě působící v Čechách i na Slovensku. Za protistátní rozvracení republiky pod názvem Rodina byli obviněni **Rudolf Šesták** (Žilina), **Dominik Batosiewicz** (Nitra), **Juraj Žalobin** (Košice), **Ján Puobiš** (Košice), **Juraj Jendželovský** (Bajerov), **Vojtěch Jenčík** (Pezinok), **Ivan Povázik** (Košice), **Julie Benčíková** (Košice), **Ladislav Hanus** (Liptovský Mikuláš) a **Martin Konopa** (Nesluš). Z uvedených dvanácti obžalovaných bylo pět lékařů.⁶⁶

Součástí oficiální církevní politiky byly politické procesy, jenž napomohly roztržít organizační strukturu katolické církve a podřídit její fungování komunistickému režimu. Původní záměr KSČ ustanovit v Československu národní církev zcela oddělenou od Vatikánu se naštěstí nezdařil.

2. POSTAVENÍ OSTATNÍCH CÍRKVÍ V KOMUNISTICKÉM REŽIMU

Perzekuce nebyla zaměřena jen na katolickou církev, ale týkala se, sice v menší míře, i církví ostatních – evangelické církve a náboženských společností a sekt, jejichž příslušníci byli tvrdě pronásledováni. Katolická církev měla díky komunistické proticírkevní politice nejvíce obětí. Katolická církev měla v této době oproti jiným církvím nejvíce věřících. Kaplan i Paleček se shodují, že počet perzekuovaných věřících z ostatních církví dohromady je srovnatelný s počtem perzekuovaných věřících katolické církve.⁶⁷

2.1 Řeckokatolická církev – Akce „P“

Církevní komise ÚV KSČ, StB a komunističtí funkcionáři usilovali i o zlikvidování řeckokatolické církve, jejíž věřící násilím připojili k církvi pravoslavné. Součástí násilného přestupu věřících k pravoslavné církvi byly politické kampaně, které byly organizovány zejména na východě Slovenska. Ti, kteří nesouhlasili s přestupem k jiné církvi, byli samozřejmě perzekuováni. Duchovní, kteří nechtěli přestoupit na jiné náboženské vyznání, byli umístěni mimo duchovní správu a bylo jim nařízeno pobývat daleko od území své farnosti.

Nakonec došlo dne 28.října 1950 k úplnému zrušení řeckokatolické církve. Kaplán a Paleček uvádějí, že z 305 000 věřících přešlo k pravoslavné církvi méně než 200 000 a z 267 duchovních souhlasilo s přestupem 160 kněží.⁶⁸

2.2 Evangelická církev

V rámci komunistické proticírkevní politiky byli do věznic posíláni rovněž představitelé a duchovní evangelické církve. V červnu roku 1953 proběhl proces se čtyřmi duchovními představiteli baptistické církve **Říčařem, Procházkou, Burgetem** a **Košiarem**, kteří byli obviněni z velezrady a vyzvědačství. Hlavním důvodem jejich uvězení a následného odsouzení k vysokým trestům odnětí svobody bylo to, že sídlo baptistické církve sídlilo mimo území Československa. Činnost Svědků Jehovových a Adventistů byla rovněž z tohoto důvodu zakázána. I přes tento zákaz se v těchto zmíněných církvích konaly tajně obřady, za což byli duchovní a věřící uvězněni.⁶⁹

2.3 Baptistická církev

Církevní úřad ÚV KSČ rozhodl o odsouzení duchovních představitelů baptistické církve a původně nabídl dvě varianty, jak vyřešit církevní otázky. První z nich se týkala přechodu zhruba sedmi tisíc věřících do ostatních církví. Druhá varianta počítala s výměnou vedení církve a jejich kazatelů a současně se zesílením kontroly církve ze strany státu. Nakonec vyhrála varianta číslo dvě, pro kterou hlasoval **Zdeněk Fierlinger** a ministr národní bezpečnosti **Karol Bacílek**.⁷⁰

2.4 Náboženská sekta Svědci Jehovovi

Na jaře roku 1953 se uskutečnil proces se zakázanou náboženskou sektou Svědci Jehovovi, při kterém bylo obviněno z protistátní činnosti osm osob. Příčinou byla příslušnost k této sektě a navazování kontaktů s jejími členy. Skutečným důvodem byl fakt, že po zákazu činnosti sekty Svědci Jehovovi paradoxně začal narůstat počet tajných věřících.⁷¹

3. OSUDY DUCHOVNÍCH V KOMUNISTICKÉM REŽIMU

Kněží pracující na svých farách neměli život také vůbec snadný. Jelikož byli po únorovém puči, stejně jako celá (nejen katolická) církev nepohodlní, byly jim kladeny ve výkonu jejich povolání velké překážky. Kněží přicházeli do pohraničí, aby zde obsadili místa po jiných uvězněných farářích. Situace farářů v pohraničí byla zoufalá a velmi často se z hlediska kněží jednalo téměř o likvidační případy. Proti církvi, a zejména proti farářům, byl namířen **zákon č. 231/1948 Sb.** na ochranu lidově demokratické republiky ze dne 6. října 1948, jehož § 25 pravil: *„Zneužití úřadu duchovního nebo jiné podobné náboženské funkce k vykonávání vlivu na věci politického života ve směru nepříznivém lidově demokratickému úřadu republiky, bude potrestán, nejde-li o přečin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.“*

Pod výše uvedenou formulaci zákona se mohlo skrýt téměř vše a je velmi nepravděpodobné, že ne nezávislá justice ovládaná komunisty, by neodsoudila obviněného faráře. Navíc je toto tvrzení umocněno faktem, že římskokatolická církev jako jediná odmítla dát prohlášení o loajalitě k nové vládě. Problémy mezi církví a státem se vyostřily po návštěvě vedení katolické církve, v čele s pražským arcibiskupem **Dr. Josefem Beranem**, v listopadu 1948 v Římě, kdy byla delegace vyzvána k důsledné obhajobě vatikánské politiky.

Církev v podstatě nebyla zasažena novými nespravedlivými zákony, konfiskacemi a podobně. Snad proto, když byli postiženi jiní, nebylo bohužel církevních protestů tolik. Komunisté stále nechávali církev až do určitého okamžiku stranou těchto zásahů. Představení církve v Čechách, na Moravě a pravděpodobně i na Slovensku nebyli

přípravě na totální pohromu. Ani vyprávění uprchlíků z východu, kteří procházeli Prahou a snažili se co nejdříve dostat za hranice, a to už od roku 1945, nebylo bráno doslova. Jejich zkušenosti byly brány jako něco u nás nepravděpodobného. Nově zvolení církevní představitelé, jako například **novoříšský opat Machalka**, který přežil Osvětim, Buchenwald i Dachau, nebo emauzský **Maurus Verzich** a **opat Tajovský**, premonstrát v Želivě, neviděli situaci politicky s totálním nebezpečím. Viděli nebezpečí v komunismu, jak ho tušili z analýzy marxismu, jenže to praktické uplatnění marxismu, to byl vlastně stalinismus, což byla diktatura nejhrubšího zrna, což neočekávali.

3.1 Osud a utrpení ThDr. Anastáze Opaska

V knize *Anastáz Opasek - Dvanáct zastavení*. Vzpomínky opata Břevnovského kláštera se můžeme podrobně dočíst o osudech **ThDr. A. Opaska**, zde uvádím pouze nejzajímavější pasáže:

„Odvedli mě do sklepa, do podzemní cely. Cely byly poměrně malé, tak pro dva, nanejvýš tři vězně. Bylo nás tam asi dvanáct, většinou Čechů v civilu. Denní život probíhal za stálého pokřiku. Jídlo jsme dostávali velmi ubohé a málo, zpočátku jsem ho nemohl jíst, tzv. vězeňská strava byla pro člověka z normálního života jen těžko přijímatelná. Tomu napomáhaly všechny pachy, které jídlo i cely doprovázely, pach celého vězení i to, že jsme byli na sebe tak natlačeni... Leželi jsme na slamnicích a ty ještě nestačily, musely být dva až tři těsně u sebe, i na těch okrajích a mezerách leželi zatčení. Vězeňskou stravu jsem nemohl jíst asi dva dny.

V celách jsem žádného známého neviděl, ale při procházkách na dvoře jsem uviděl pátera Vondru, i kněze Václava Kuthana ze Stodůlek jsem zahlédl. Chodil tam v tom, v čem byl zatčen: v klerice. Při vycházkách na dvoře jsme se střídali podle určitého systému jednou denně. Několik desítek, snad i sto lidí se přibližně půl hodiny procházelo v kole a přitom jsme, kdo jsme se znali, pokoutními pohledy zjistili, že tam jsme.

Někdy v říjnu jsem byl odveden do kanceláře, kde sedělo asi deset lidí v civilu. Ptali se jak se jmenuji, kdo jsem a co jsem dělal protistátního. V prvním okamžiku

jsem byl ve stavu, kterému se říká „spadnout z nebe.“ Řekl jsem jim, že si nejsem vědom žádné trestné činnosti, ničeho, pro co bych se mohl považovat za nějakého zločince, jak se mi to těch deset lidí snaží namluvit. Říkali mi: „Vy nejste pan Opasek, vy jste pan opatrný. Nechcete hovořit, ale vy budete hovořit. To se ještě naučíte, nic se nebojte. Vy budete mluvit sám od sebe a přiznávat se...“ Začala moje samovazba. Nikdo se mnou nemluvil, nebyl jsem nikam předvolán, nikoho ke mně na celu nedali. Měl jsem jenom to jídlo a viděl jsem jenom dozorce. Všechno jídlo: snídaně, oběd, večeře, se stavělo na zem. Zvenčí zavřené dveře se otevřely, vyšetřovavec sebral z podlahy misky, dveře se zavřely. Ráno přicházel uniformovaný policista: “Máte přání, prosby?“ Stereotypní otázka, stereotypní postup. Vyšetřovavec číslo to a to hlásí toto. To byl denní život.

V prosinci 1949 už vězeň v Ruzyni nesměl sedět. Jen krátce při jídle, to znamená, že musel stát nebo chodit šestnáct hodin denně. Lůžka i sedačky byly vmontovány do zdi, které otvíral (nebo také neotvíral) klíčem dozorce. Ve staré budově jsem byl v cele, kam mi hodili večer slamník, na němž jsem ležel hlavou u zdi. Uprostřed místnosti a nade mnou visela žárovka, která svítila celou noc.

....Zpočátku byl v cele také ručník, pak je věšeli před celu - snad že se někteří vězni pokoušeli o sebevraždu? Dokonce tam byla tekoucí voda a v rohu místnosti záchod kontrolovatelný špehýrkou pro bachaře. Bachaři chodili v papučích, aby je nebylo slyšet, a ve dvojicích, aby měli i nad sebou kontrolu, totiž aby snad některý nevěšel ve styk se zatčeným. Špehýrka byla stále otevřená, takže nic neklaplo, ale ve špehýrce se objevilo oko, které hlídalo, zda vězněný chodí.

Ruzyň v té době a v dalších letech lze nazvat domem hrůzy a smrti. Jedna z největších hrůz byla ona izolace, která byla po všech stránkách dokonalá. Z vedlejších cel jsem často po celé noci slyšel křik lidí, kteří nedovedli být sami. Byli napomínáni, trestáni, odváděni. Křičeli, šleli. Také jsem však postřehl, že třeba dva bachaři, kteří neustále obcházeli chodbou, otevřeli dveře cely, z níž se ozýval třeba i ženský hlas, nahlas se smáli a dělali si z ubožáka blázny. Noční ticho přerušoval

někdy i řev mláčených lidí. ...Vím z vypravování starých kněží, kterým bylo sedmdesát a snad i více, že třeba pražští kanovníci Kulač nebo Švec při ranním hlášení žádali k výslechu pro bolesti v oteklých nohou, když již nemohli chodit: "My podepíšeme všechno, co nám předložíte." Z bolesti a z neslýchaných útrap, které vznikají při šestnáctihodinovém stání nebo chození.

O čem mě začali vyslychat, nevím. Metoda výslechu a snad i spokojenost i nespokojenost vyšetřovatele s výpovědí mohla mít vliv na to, zda člověk v noci byl buzen, nebo taky že byl buzen pravidelně celou noc. Dveře se otevřely: Budete se hlásit! Tak jste vstal, řekl číslo to a to se hlásí. Lehl jste si, za hodinu nebo i dřív přišel týž bachař nebo jiný a opakovalo se to. A pak náhle téže noci jste byl odveden k výslechu, ospalý, vyčerpaný. Takový byl způsob života v ruzyňské vyšetřovací vazbě.

Vyšetřovací vazbu v Ruzyni jsem trávil na samotce až do procesu. Jen jsem odtud byl odvezen jako svědek k procesu s Miladou Horákovou. To jednání se zakládalo na úplných nesmyslech, vypovídal jsem pod vyhrožováním, pod psychickým tlakem, i pod fyzickým. Ve staré budově ruzyňského vězení byl sklep, v němž utrpení z neustálé chůze znásobovali nepoddajným vyšetřovancům tím, že je nutili chodit po dřevěné podlaze, do níž vždy po třiceti centimetrech natloukli ode zdi ke zdi hřebíky, aby podlaha ztvrdla. Také jsem tam musel chodit. Byl odtud slyšet stálý řev vyslychaných - pokud tam nepouštěli řev reprodukováný, aby vyvolávali strach. Tak jsem ve své slabosti přiznal nepravdu, kterou jsem potom odvolal.

Snad každý pochopí, v jaké osobní situaci vyšetřovaný byl, co říkalo svědomí, když svědčil falešně. V tom režimu křivé svědectví nic neznamenal, v něm bylo všechno křivé a nepravdivé, všechna přiznání, všechna svědectví vynucená podle potřeby policie, režimu. Pamatuji si na jednoho baziliánského bohoslovce, kterého ve dveřích přivázali hlavou dolů, aby dosvědčil proti biskupovi Gojdičovi to, co potřebovali. Takto mučen, bohoslovec dosvědčil, co žádali. Pak byl odsouzen za opak toho, co proti biskupovi svědčil. Výpovědi nejenom obviněných, i svědků byly falešné a přizpůsobovány nebo upravovány podle potřeby Státní bezpečnosti, ale spíše snad

k potřebě komunistické strany a její politiky. V tomto případě strana chtěla zlikvidovat v Československu řeckokatolickou církev, a také to učinila. Předcházela tomu právě proces s prešovským ordinářem této církve, s biskupem Gojdičem.

Nepřirozené, ba strašlivé bylo stále „opravování“ formulací protokolu, a to až téměř do procesu. Druhý nebo třetí den po napsání protokolu mě předvolal referent: „V téhle výpovědi to není zrovna tak přesné, formuloval bych asi takhle...“ a na okraji protokolu, který s člověkem sepsal předevčírem, měl poznámky. Snad mu je napsal šéf připravovaného procesu, snad sovětští poradci-osobně jsem je viděl v roce 1953, když jsem se dostal do Ruzyně na pracovní komando. A vyšetřovatel se s vyšetřovaným, který už byl vysílen a nemožný, handrkoval o slova. Poslední protokoly všech obviněných, jejich „definitivní“ znění, byly takto „doformulovány“ až měsíc před soudem - asi aby si všechny navzájem odpovídaly politicky nebo ideologicky, aby v našem případě - potvrzovaly tezi o nebezpečí církve a Vatikánu.

Při mých výsleších se vystřídalo nejméně deset, možná patnáct vyšetřovatelů (referentů), a to nejrůznějších charakterů. Někteří se snažili přesvědčovat a dokazovat, dokonce breptali něco latinsky a nadhazovali, že bývali kdysi katolíky a ministranty a že také něco vědí. Jinak to byli prvotřídní primitivové bez jakéhokoli vzdělání, někdy asi také původně dělníci z továren, kteří byli krátce vyškoleni, situaci nerozuměli, stali se vyšetřovateli v nejhorší době a měli jenom úkol přivést člověka k doznání podle určitého plánu a určitými metodami, od klidného vyslychání přes řev až po nejohrovnější mučení. To je asi systém, který ovládal až do Stalinovy smrti přinejmenším celou bezpečnost. Slyšíme, že i dnes jsou lidé tlučeni a všelijak mučeni, ale asi ne tak, aby zemřeli ve vyšetřovací vazbě, jak se stávalo tehdy. Při našich procesech se několik katolických kněží nedostavilo k soudu, nemohli vyhovět, protože zahynuli. Jako například provinciál Milosrdných bratří.

Ještě než jsem konečný protokol podepsal, byl jsem mu vyučován: „Tak si to zopakujeme, tak jak to bylo!“ Dokonce nám ho dali k dispozici na celu, abychom se ho naučili. Vždyt' jsme se osobně ani neznali! Bylo nás v tom procesu devět. ThDr. Stanislav Zela, Jan Opasek, ThDr. Stanislav Jarolímek, ThDr. Josef Čihák,

ThDr. Otakar Švec, ThDr. Jaroslav Kulač, ThDr. Antonín Mandl, ThDr. Jan Boukal, Václav Mrtvý. Vydávali nás za komplice, ale mnozí jsme se předtím nestýkali. Všichni jsme byli kněží, to je pravda, ale všichni kněží se také navzájem neznají. I z toho důvodu bylo tak důležité to učení nazpaměť: „ Prohlídněte si to, abyste věděl přesně, jak to jde za sebou.“ Asi tak jsme byli k procesu připravováni. Museli jsme se naučit nám cizí způsob vyjadřování, tu komunistickou hantýrku. Jednou, ještě než jsem svědčil při procesu s Miladou Horákovou, mi jeden z vyšetřovatelů, mladý kluk, který mohl mít jakési vzdělání, vysvětloval, jaký je rozdíl ve formulaci mé a jejich, a že je to vlastně jedno a totéž. Byl to ovšem klam a podvod. Při té přípravě jsem se třeba týden, čtrnáct dní nebo měsíc vůbec nedostal ven, ač je to základní právo každého zatčeného.

Nic mi nebylo dokázáno, všechna „přiznání“ byla z donucení a falešná a podle nich jsme byli souzeni. Tak byly připravovány a formulovány všechny „monstrprocesy“, nejenom církevní.“⁷²

3.2 Kardinál Štěpán Trochta

„V době heydrichiády v červnu 1942 byl zatčen a do konce války vězněn... Když došlo ke sjednocení skautských organizací ve spolek Junák, stal se bratr Trochta ústředním duchovním rádcem v ústředí Junáka. Svému úkolu se plně věnoval, přestože byl hodně zaneprázdňen řízením pražského salesiánského domova. Vzal si do svého biskupského heraldického znaku i část skautské lilie, ze které vyrůstá velký kříž, umístěný v klenotu znaku mezi biskupskou infulí a berlou... Zač byl odsouzen? Za velezradu a vyzvědačství. Psali o něm: „Podle směrnic a ve prospěch Vatikánu prováděl po léta špionážní a podvratnou činnost, jejímž cílem bylo zničit lidově demokratické zřízení v Československu. Záměrně vedl podřízené kněze k aktivní rozvratné činnosti mezi věřícími... Vydával štvavé pastýřské listy, oběžníky a protistátní instrukce, ačkoliv v té době se zúčastnil jednání mezi státem a biskupy a byl jedním z jejich hlavních mluvčích... Zakládal kroužky katolické mládeže řízené podle pokynů z Vatikánu. Tak a podobně informoval tisk o procesu a odsouzení Msgre Trochty. Přeloženo do srozumitelné řeči vidíme, že režim vytýkal litoměřickému biskupovi především jeho stoprocentní věrnost Sv. Otcí a všem jeho

směrnicím. Další pro nás důležitou historickou pravdou je, že Msgre. Trochta už v době vyjednávání s vládou neztrácel čas a tvořil podmínky pro přežití církve: kroužky katolické mládeže, nové diecézní jurisdikční struktury atd.“⁷³

4. SITUACE V ARMÁDĚ

V únoru roku 1948 převzala na naší vlasti vedení jediná politická strana Komunistická strana Československa (KSČ) s cílem vybudovat socialismus. K upevnění mocenské role KSČ byli postupně umlčováni a likvidováni všichni, kteří se postavili na odpor. Jednalo se zejména o vedoucí funkcionáře ostatních politických stran, důstojníky, studenty a další intelektuály, kteří byli pronásledováni a zavíráni do vězení a do táborů nucených prací, které byly za tímto účelem zřízeny na podzim roku 1948. Pronásledováni byli dále drobní živnostníci, rolníci, bohatí sedláci, kněží, řeholníci, ale i funkcionáři KSČ a řadoví komunisté, jenž měli majetek či příbuzné za hranicemi vlasti.

4.1. Situace v armádě po roce 1948

Situace v armádě po roce 1948 se vyostřila. Armáda byla mocenským nástrojem státu, který potřebovala KSČ získat na svoji stranu a zcela si jej podřídit. Situace však nebyla úplně jednoduchá. Začínalo období tzv. studené války a území Československa zaujímalo v plánech sovětské generality podstatnou úlohu. Československá armáda byla budována přesně po vzoru SSSR a sovětské poradci se vyjadřovali k její organizaci, výzbroji, výcviku a běžnému životu v armádě. Komunistické organizace stále více intenzivněji pronikaly do armády včetně celého velitelství. Do armády byla zavedena tzv. **politická výchova v duchu oddanosti KSČ a spojení se Sovětským svazem**. Ke změnám došlo i při hodnocení a povyšování vojáků z povolání.

Již v únoru 1948 bylo započato s tzv. **očistou armády**, jejímž cílem bylo z armády vyloučit všechny důstojníky a vojáky z povolání, kteří se neztotožňovali s komunistickou ideou. Nedůvěru KSČ měli příslušníci vojenských jednotek, kteří během druhé světové války bojovali bok po boku spojenců, důstojníci z předmnichovské armády a dokonce i někteří příslušníci 1. čs. armádního sboru

v Sovětském svazu a bývalí partyzáni a odbojáři, kteří vstoupili do armády po květnu 1945. Někteří z nich byli z armádního sboru vyloučeni, jiní byli nasazeni do táborů nucených prací zejm. na Mírově, jiní byli s vysokými tresty odsouzeni do vězení. Několik „nepřátel“ komunistického režimu bylo popraveno.⁷⁴

V armádě panovalo napětí a strach, které vedly k tomu, že někteří důstojníci se přizpůsobili a sloužili novému režimu. Vojáci z povolání hromadně vstupovali do KSČ, chodili na pravidelná školení marxismu-leninismu a po vzoru SSSR dokazovali svoji uvědomělost i jinými činy. Dohled nad vojáky z povolání měli tzv. **důstojníci obranného zpravodajství (OBZ)**. OBZ bylo pod vedením **plk. Bedřicha Reicina** všemocnou složkou 5. oddělení hlavního štábu. Jeho posláním bylo provádět tzv. **kádrovou politiku** a rozhodovat o osudech lidí. Členové OBZ připravovali kompromitující materiály proti vojákům z povolání, kteří měli být vyloučeni z armády a organizovali též nejrůznější provokace. Nejkrutější výslechy probíhaly v posledním patře budovy hlavního štábu v Dejvicích a v „domečku“ na Hradčanech.⁷⁵

Do armády následně přicházeli noví důstojníci oddaní KSČ z řad dělníků a rolníků, kteří byli vyškoleni na vojenských školách v rámci tzv. **rychloupřípravy**, kdy chlapci se základním vzděláním získali během roku maturitu, dále pokračovali ve studiu na vojenské akademii a posléze se stali důstojníky. Důraz při vzdělání a výcviku nebyl kladen na lidskou a odbornou stránku, ale na dokonalé ideologické zpracování. Změna ve vedení armády nebyla snadná, přesto byla provedena v krátkém časovém období. Vyloučit vojáky základní služby, kteří byli politicky nespolehliví, a jejich místo vzít vojáky oddané režimu však nešlo. Politicky nespolehliví vojáci představovali potencionální nebezpečí vzhledem k agentománii a neustálému hledání nepřítele. Hledal se tedy způsob, jak tyto vojáky využít pro armádu bez následků a pro tzv. **stálobezpečnostní zájmy**.⁷⁶

Tohoto úkolu se zhostilo 5. oddělení hlavního štábu OBZ již v po únoru 1948. Řešeny byly dva úkoly. Jak zjistit a určit, kdo je z vojáků v základní vojenské službě „politicky nespolehlivý“ a co s těmi vojáky učinit po jejich povolání do armády. Souběžně probíhaly čistky v armádním velitelství, nástup nových vojáků do základní

vojenské služby se uskutečnil až na podzim 1948. OBZ při plnění svého úkolu zvažovalo různé varianty a byly hledány jejich slabá místa. V závěru bylo rozhodnuto, že orgány Ministerstva vnitra budou prověřovat politickou spolehlivost branců před jejich nástupem k výkonu vojenské základní služby 1. listopadu 1948 za pomoci místních orgánů Národní bezpečnosti, které na brance sepisovaly posudky. Kdo je „politicky, státně a národně nespolehlivý“, určovala **směrnice čj. 42017/1948**, která se bohužel v materiálech Vojenského historického ústavu nedochovala.⁷⁷

4.2 Silniční prapory

V polovině roku 1948 bylo dokončována fáze vytvoření jednotek pro politicky nespolehlivé vojáky základní vojenské služby. V červenci téhož roku navrhlo 5. oddělení hlavního štábu OBZ vytvořit zvláštní útvary ženijního vojska a odloučených praporů ženijních vojsk se zvláštním režimem. Tento návrh byl však vedením ženijních vojsk zamítnut a bylo navrženo řešení jiné. Úkolu se zhostilo 4. organizační a mobilizační oddělení hlavního štábu a 5. srpna 1948 byl podepsal náčelník generálního štábu **gen. Šimon Drgáč**. Zřízeny byly k 1. říjnu 1948 tzv. **IV. silniční prapory** jako součást ženijních pluků, které jim podléhaly ve velitelské i materiální oblasti. Současně byly odloučeny ve VVT a přičlenily se k nim finančně i proviantně.⁷⁸

4.3 Vznik PTP

S prověřováním politické spolehlivosti branců měly orgány Ministerstva vnitra špatné zkušenosti. Rovněž počet branců, který narukoval k 1. listopadu 1948 ke čtyřem silničním praporům, byl okolo 400 mužů, což bylo méně branců než se původně očekávalo. Z toho vyplývalo, že u bojových útvarů slouží ještě procento vojáků základní služby, kteří v případě bojového nasazení mohou být zdrojem nebezpečí jako informátoři zahraničních rozvědek.⁷⁹

V letech 1949-1950 přijaly země sovětského bloku opatření vedoucí k urychlení vojenské přípravy, neboť se v letech 1953-1954 počítalo s vypuknutím válečného konfliktu. Válka v Koreji začínající v červnu 1950 potvrdila tento předpoklad a stala se první otevřenou vojenskou konfrontací dvou třídně a ideologicky protikladných bloků.

Sovětský svaz usiloval o posílení „jednoty a semknutosti tábora míru“, která byla ohrožena roztržkou s Jugoslávií. SSSR považovalo za nutnost do všech zemích východního bloku umístit do vedení lidi naprosto věrné Moskvě. K tomu mimo jiné měly pomoci vykonstruované politické procesy s představiteli komunistických a dělnických stran, které končili vězením s vysokými tresty včetně trestu smrti.⁸⁰

Stalin se domníval, že při budování socialismu a při dosažení jeho úspěchu bude neustále narůstat odpor nepřátel komunistického režimu nejen v SSSR, ale i v zahraničí. Nepřátelé se hledali i ve vlastních řadách a byly na ně mnohdy svedeny jednotlivé neúspěchy komunistického vedení. Obžalovaní byli fyzicky i psychicky mučeni za účelem přiznání se. Bílek uvádí, že nebylo problém vyrobit jakékoliv důkazy, které však soudy nebraly v potaz.

Rozsudky byly totiž vynášeny na základě rozhodnutí stranických orgánů. Je nutno podotknout, že vyšetřování a procesy měly dokonalou režii, na jejíž realizaci se podíleli i sověští poradci.

Na únorovém zasedání ÚV KSČ v roce 1950 byla přijata celá řada opatření k urychlení připravovaných změn v armádě. První pětiletý plán vedoucí k organizačním změnám ve vojsku, byl přepracován. Nyní byl důraz kladen na rozvoj těžkého a zbrojního průmyslu a zrychlení výstavby armády a dalších příprav vedení války. Proto měla být armáda totálně přezbrojena, přeorganizována a přeorientována. Za těžiště plánovaných změn bylo označeno západní pohraničí. S těmito změnami souvisely i změny další. Po vzoru Sovětského svazu byly připravovány nové základní vojenské řády a předpisy včetně změn ve výcviku i systému vojenského školství, jenž měly být v platnosti od 1. října 1950.⁸¹

Do funkce ministra národní obrany byl zvolen **JUDr. Alexej Čepička**, který se pro svoji věrnost komunistickému režimu a tvrdost osvědčil již jako ministr vnitřního obchodu a zejména spravedlnosti po únoru 1948. Ke všemu byl zetěm **Klementa Gottwalda** a tudíž měl jeho plnou podporu a důvěru. Dne 25. dubna 1950 nastoupil **JUDr. Alexej Čepička** do výkonu své funkce. Jeho úkolem bylo co nejrychleji

zrealizovat připravované změny v armádě po vzoru SSSR. Nový ministr národní obrany provedl ihned ve vedení MNO a generálního štábu několik personálních změn. Náčelníkem generálního štábu se po **gen. Šimonu Drgáčovi** stal **gen. Jaroslav Procházka** a křeslo náměstka ministra pro věci kádrové obájil **plk. Bedřich Reicin**.⁸²

V období 1948-1949 bylo 5. oddělení hlavního štábu plně zaměstnáno zatýkáním a výslechy stovek důstojníků a organizovalo nejrůznější provokačních akce. Tyto aktivity ale zatlačovaly do pozadí problémy s „politicky nespolehlivými osobami“, které měly nastoupit základní vojenskou službu. OBZ na tuto skutečnost neustále upozorňovalo. Čtyři silničních prapory OBZ nestačily a způsob výcviku se zbraní byl hodnocen jako nepřijatelný. Velitelství ženijních vojsk zastávalo názor, že silniční prapory jsou jen přítěží.⁸³

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let prodělávalo národní hospodářství složitý vývoj, který byl vyvolán jednak nutností přednostně řešit otázky vojenské výstavby, jednak urychleně vybudovat novou armádu. Celá řada odvětví národního hospodářství pociťovala nedostatek pracovních sil a proto byla v tomto období pomoc armády důležitá. Nový odvodní systém počítal se spoluprací Ministerstva národní obrany, Národní bezpečnosti a Ministerstva vnitra za spolupráce okresních a místních národních výborů. Odvodní komise byly přeorganizovány. První částí byla tvořena lékařským posouzení zdravotního stavu brance a byla mu přidělena zdravotní klasifikaci. Ve druhé části měl být prováděn brancem pohovor a na základě připravených posudků mělo být rozhodnuto o jeho politické klasifikaci, což bylo novinkou.⁸⁴

Generál J. Procházka uvažoval o zavedení klasifikace C - politicky nespolehlivý, schopen pro PTP bez ohledu na zdravotní klasifikaci. **Procházkův návrh** prodělal celou řadu změn a v září 1950 bylo s platností rozhodnuto, že klasifikační systém československé armády bude následující: **Klasifikace A** dělená na Aj a Ad, **klasifikace B** členící se na B a Bs, klasifikace C - schopen pro těžkou a středně těžkou fyzickou práci, rozdělená na Cj (C1-schopen pro těžkou fyzickou práci) a Cd (C2-schopen pro středně těžkou fyzickou práci), klasifikace D - neschopen vojenské služby

a klasifikace E - politicky nespolehlivý. První čtyři klasifikace vycházely ze zdravotního hlediska, pátá měla polický základ - obsah i cíl - a tudíž měla před ostatními přednost. Tedy každý bravec, který dostal klasifikaci E, musel být zařazen do PTP bez ohledu na svůj zdravotní stav.⁸⁵

Změna odvodního systému nebyla změnou poslední. Na 20. zasedání UPS 14. června roku 1951 bylo rozhodnuto o **vytvoření PTP** jako zvláštních jednotek, jejichž příslušníci projdou pouze minimálním (pořadovým) výcvikem a to beze zbraně, budou používáni výhradně k pracovní činnosti v armádě a civilním sektoru a budou také „převychování“. Výcvik beze zbraně požadovalo OBZ, které usilovalo o to, že zbraně budou mít pouze poddůstojníci. Cílem bylo zrušit v PTP veškerý bojový i střelecký výcvik a ponechat jen výcvik pořadový. Do jednotek PTP měly být umístovány „politicky nespolehliví“. Jednalo se o brance zařazené do klasifikace E, a též o syny „velkostatkářů, fabrikantů, velkoobchodníků a jiných vykořisťovatelů“. Uskutečnit toto rozhodnutí spočívalo na generálovi **B. Reicinovi** a jemu podřízených kádrových orgánů v součinnosti s generálním štábem a zejména OBZ.⁸⁶

Je nutno upozornit na skutečnost, že **vznik jednotek PTP** byl v rozporu s mezinárodními dohodami o nucené práci, zejména s **Úmluvou o nucené nebo povinné práci**, která byla přijata Valným shromážděním MOP v Ženevě 10. června 1930 platnou od 1. května 1932. Československo však tuto smlouvu neratifikovalo. Komunistické vedení usilovalo o izolování, potrestání a o pracovní využití „politicky nespolehlivých“ a nebralo ohledy na mezinárodně platné úmluvy. V důsledku bylo v Československu po roce 1948 porušeno daleko více mezinárodně platných právních předpisů než jen Úmluva o nucené nebo povinné práci.⁸⁷

5. MLÁDEŽNICKÉ ORGANIZACE

Komunistický režim zasahoval rovněž do celorepublikových sportovních organizací jako byl Sokol, Junák, Skaut a dalších mládežnických organizací. Očista Sokola postihla na 15 000 funkcionářů a to i přesto, že se členové Sokola aktivně účastnili protifašistického odboje a společnost by k nim měla zachovávat úctu. Místo toho byli členové Sokola posíláni do věznic a táborů nucených prací. Významnou roli zde hrál politický fakt, že Sokolové při únorovém 1948 podporovali stanovisko o nepřijetí demise nekomunistických ministrů.

Na prvním poválečném setkání skautů v roce 1947 se sešlo devět účastníků skautského jamboree konaného ve Francii v jednom vězeňském táboře v Horním Slavkově v trestaneckých uniformách. Při tomto setkání skautů z celého světa se všichni těšili na nový život ve svobodě. Nedlouho po tomto setkání byli čeští skauti rozháněni a zavíráni tentokrát do komunistických vězení. Když se zdálo, že bude možné svobodněji dýchat, sešlo se dne 15. března 1968 v pražské kavárně SIA na 500 lidí požadujících obnovu českého skautského hnutí. Značnou část tehdy přítomných tvořili skauti - političtí vězňové. To nadechnutí mezi roky 1968 a 1970 bylo ovšem krátké. Skauting byl znovu zahnán do podzemí.⁸⁸

Součástí historie českého skautingu je i jedno mezinárodní rozhodnutí, které bylo učiněno v Budapešti. Situaci popisuje Karel Kaplan takto: „*V srpnu 1948 v době, kdy představitelé Junáka diskutovali se zástupci celonárodní organizace mládeže o formách soužití a spolupráce, konala se z maďarského podnětu konference představitelů mládežnických organizací, členů Informbyra (kromě SSSR). Konference se mimo jiné zaměřila na kritiku skautingu a na boj proti němu jako proti ,agentuře imperialismu v dětském hnutí’. Maďaři, kteří určovali tón a do značné míry výsledky konference, prosazovali názor, že skauting je pro výchovu dětí nepřijatelný proto, že i technika skautské výchovy, je budována ve prospěch buržoazie.*“⁸⁹

5.1 Procesy se skauty

Politické procesy v padesátých letech postihly rovněž český skauting. Jako první byli postiženi důstojníci armády, Bezpečnosti a vůdci nekomunistických stran. Mocenský aparát komunistické diktatury se rovněž soustředil na vybrané skupiny katolíků, sokolů, skautů, sociálních demokratů, trockistů a ostatních pečlivě vytipovaných členů hnutí a institucí, které potřeboval režim nutně izolovat a umlčet. Komunističtí hodnostáři označovali tyto soudy za nekompromisní třídní justici.⁹⁰

Procesům se skauty předcházelo samozřejmě politické rozhodnutí, které je doloženo v usneseních ÚV KSČ vytvořených těsně po únoru 1948. Konečné zúčtování s poválečnou existencí skautingu v Československu zachycuje zápisu č. 48 ze schůze širšího předsednictva ÚV KSČ ze dne 23. prosince 1948.⁹¹

Za půl roku od konání konference v Budapešti přestal Junák fakticky existovat. Bývalí skautští funkcionářů v ústředních i nižších složkách se stali oběťmi politických procesů. Roku 1952 StB připravila organizaci protistátních rozvratných buněk ze skautských funkcionářů s ústředním vedením a pobočkami v několika místech republiky. Obžaloba byla zaměřena proti vedoucí skupině a hovořilo se v ní o nepřátelství **Baden - Powellovy ideologie**, která odvrací mládež od „spravedlivého boje proti vykořisťovatelům“ a vyzvedává tak tímto anglosaskou kulturu. Vedoucí skautská skupina měla údajně připravovat skautské oddíly, které měly vykonávat svoji činnost během očekávané světové války. Po odsouzení vedoucí skupiny logicky následovaly procesy se skauty v jednotlivých okresech.⁹²

Petr Radosta ve své práci Protikomunistický odboj uvádí: *„Jednou z nejvíce postižených organizací byli skauti, kteří s velkým štěstím a ztrátami přežili válečné útrapy a sotva se stačili opět zorganizovat, přišel komunistický puč a s ním kontrolovatelný, jednotný Svaz české mládeže... U skautských skupin bylo typické, že přes veškerou snahu estébáckých vyšetřovatelů se vždycky podařilo většinu účastníků před nimi utajit. Rozepisovat se o dalších skautských skupinách by bylo příliš jednotvárné, všechny se pod vedením skautských činovníků postavili na odpor totalitě, na odpor proti komunismu. Přestože skautské hnutí bylo pronásledováno*

ještě v šedesátých letech, jeho ilegální struktura zůstala zachována až do listopadu 1989, aby mohl být po padesáti letech, snad již natrvalo, skauting v Československu obnoven.“⁹³

5.2 Rozsudky nad skauty

Rozsudky, které byly vyneseny nad členy skauta, byly současně odmítnutím cíle a smyslu skautingu, které vadily komunistickému vedení, které usilovalo o ovládnutí myšlení mladé generace bez jakékoliv další konkurence. Český skauting se před válkou, za války i po válce obětavě věnoval výchově mladých generací k lásce k vlasti, pracovitosti, čestnosti a poctivosti. Je směšné, že právě skautskému hnutí byl vytýkán nedostatek smyslu pro sociální spravedlnost, pracovitost a rovnost příležitostí. Porovnáním života na skautských a pionýrských táborech bylo možné zjistit, že skautský tábor vede do důsledků některé hlášané zásady komunismu: stejnou pracovní povinnost, vzájemnou nezištnou spolupráci, pomoc silnějšího slabšímu, odpovědnost atd.⁹⁴

A. B. Svojsík toto charakterizoval již roku 1920 následovně: *„Druhá věc podstatné důležitosti jest sociální naprosto spravedlivý rys celého hnutí, které je do krajnosti demokratické co do vnitřního jednání i vnějších forem. Sociálně jsou si skauti naprosto rovni, spí v témže stanu, na téže zemi, zabývají se touž prací, nosí stejný oblek, jedí tutéž stravu, jednají spolu po bratrsku rovný s rovným, co chvíli druh na druhu odkázán. Chceme usilovně, aby skauting byl pro všechny.“⁹⁵*

Komunistický režim využíval také při trestním pronásledování skautů různé druhy provokací. Nasazováni byli policejní agenti a skautské hnutí bylo rozvraceno i zevnitř pověřováním skautů - členů KSČ, kteří byli pověřováni zvláštními úkoly. Celá řada pounorových skautských politických procesů byla opět uměle vykonstruována. Pronásledování se stalo, dá se říci, vlastně preventivním terorem proti možným odpůrcům totalitnímu režimu. Jednotlivé procesy se skauty postihovaly šíří podnětů a způsobů odporu protikomunistického režimu od dětského protivenství až po ozbrojenou činnost. Je nutno zdůraznit, že skauti a skautky k odpůrcům tohoto režimu patřili. V tom se komunisté nemýlili.⁹⁶

5.3 Účast Státní bezpečnosti na pronásledování skautů

Státní bezpečnost pronásledovala činnost skautů a skautek, což je možné doložit na základě písemností uložených ve **Státním ústředním archivu** a **Archivu ministerstva vnitra**, které převzalo i záznamy německé tajné státní policie a protektorátní policie. Po skončení druhé světové války, zřejmě pod vlivem komunistického vedení ministerstva vnitra, byla skautské organizaci Junák věnována z počátku nízká, později však stále větší a systematictější pozornost. Dochovány jsou záznamy rozhodování o začlenění skautské organizace buď do jednotné tělovýchovné organizace nebo do tehdy vznikajícího **Svazu české mládeže**, což dokazuje celá řada archivovaných údajně ilegálních letáků pražského Junáka.⁹⁷

Tajné telefonické i písemné zprávy putovaly z velitelství stanic a oblastních úřadoven SNB a StB na ministerstvo vnitra. Sledovány byly návštěvy zahraničních skautů a skautek. Zejména se to týkalo návštěvy **Olave Baden-Powell** v září 1946, návštěvy ředitele mezinárodní skautské kanceláře **J. S. Wilsona** na jaře 1947 a návštěvy mezinárodních skautských zpravodajek z Velké Británie, Dánska, Holandska, Polska a Švýcarska v červnu 1947. Pozornost byla věnována i skupince 66 řadových francouzských skautů a skautek, kteří cestovali po republice v červenci 1947. Nastrčeného člověka mělo ministerstvo vnitra i v československé skautské výpravě na prvním poválečném mezinárodním setkání na **Jamboree míru** ve Francii v srpnu 1947. Státní bezpečnost sledovala vytypované jedince, ale všímala si v jednotlivých okresech seznamu členů skautských oddílů. Toto dokládají záznamy v okrese Kralupy nad Vltavou v letech 1947 až 1950 a v okrese Mladá Boleslav v letech 1948 až 1949.⁹⁸

Před únorovým pučem v roce 1948 byl již vytvořen speciální oddíl StB, který nesl název **Skaut**, jehož úkolem bylo dostat se do různých ilegálních organizací, působit na ně zevnitř a poté je zlikvidovat. Zásadní rozhodnutí o osudu skautského hnutí v Československu měla KSČ rozmyšleno ještě před únorovými dny 1948. Důležitou roli zde pak sehrál **Akční výbor Junáka**. Konečné potvrzení bylo na jednání předsednictva ÚV KSČ dne 23. prosince 1948 za přímé účasti **Klementa Gottwalda**,

Zachovala se i celková zpráva týkající se obsazení problematiky mládeže operativními pracovníky Ministerstva vnitra a pokrytí báze agenturních sítí. Existovali i takoví agenti, jenž se v písemných zprávách chlubili: „*Ve všech oddílech mám své lidi, kteří pozorují další vývoj jak v životě v klubovnách, tak i prázdninových táborech letních.*“

102

Postupy proti stíhaným skautům se zcela shodovaly s tehdejšími represivními praktikami. Antonín Kratochvíl tyto praktiky popisuje takto: „*Nikdo ze státního aparátu se nepozastavoval nad tím, že byly porušovány veškeré předpisy o uvalení vazby a o dodržování zákonných lhůt k realizaci obhajovacího procesu. Pochopitelně že obžaloby nebyly nikdy doručovány. Jakákoliv ochrana zatčených prostě neexistovala a nejvyššími pány byly orgány Státní bezpečnosti. Řada soudců byla přímo agenti, důstojníky StB nebo spolupracovníky rozvětvené sítě konfidentů v justiční službě. Cynismus vyšetřování a celé přípravy procesů vyjádřil jeden z vyšetřovatelů větou, která byla zaklínací formulkou pro každého vyšetřovatele, pokud se vyslýchaný ohradil proti nějakému falešnému obvinění: „Pravda je jenom jedna - a tu máme jedině my!“* 103

Toto poučení dostala i řada prominentních vězňů. To, co se tenkrát dělo, je zachyceno v odvolacím spisu komunistického prominenta a pozdějšího normalizačního prezidenta republiky dr. Gustáva Husáka: „*Po ťažkých skúsenostiach som však prišiel k jasnému poznaniu, že týmto ľudom, týmto orgánom nejde o zistenie materiálnej pravdy, o objasnenie faktov. Ide im výlučne o donútenie k priznaniu, bez ohľadu na skutočnosť, na pravdu. Ide výlučne o politické a fyzické odkráglovanie človeka.*“ 104

Státní bezpečnost sledovala též činnost uvězněných skautů a skautek. Příkladem jsou zachycené podrobné **Ilegální směrnice organizace Junák**, které byly vypracovány ve vězení v červnu 1954 dr. Průchou a prof. Němcem. Agenti - amnestovaní vězni - byli využíváni dále k návštěvám rodin ještě vězněných skautů. Propuštění skauti byli pozorně sledováni StB. 105

5.4 Omluvy, amnestie a rehabilitace skautů

Omlouvat se za spáchané zločiny nepatří v naší zemi mezi zvyklosti. Kniha **Aloise Poledňáka** z roku 1953 **Skauting ve službách podněcovatelů války** byla v padesátých letech nejneobjektivnější kritikou skautingu.¹⁰⁶

Lešanovský uvádí, že Poledňák údajně práci zaštitil jen svým jménem a využil původní text Jiřího Haškovce. Cíle a metody skautingu jsou podle zmíněné knihy dobré k tomu, aby ohlupovaly dělnickou třídu a posilovaly nadvládu kapitalismu. Tato kniha se prý stala jakousi pomůckou pro soudce, kteří vyměřovali tresty ve skautských procesech. Zdůvodnění některých písemných rozsudků tomu však nasvědčují. Inspiraci ve zmíněné knize našli autoři novinových článků, kde byl skauting popisován jako agentura imperialismu, líheň špiónů a vrahů. Znevažována byla rovněž skautská symbolika, skautské výchovné metody a cíle. Podle Poledňákovy knihy ještě v letech 1965 až 1967 byl hodnocen skauting v různých metodických materiálech pro pionýrské vedoucí. Poledňák byl ústředním tajemníkem ČSM byl v roce 1968 reformním komunistou a ředitelem československého filmu. Omluvil se náčelníkovi Junáka Rudolfu Plajnerovi za škody, které našemu skautingu způsobil a veřejně prohlásil: „*Byl jsem tehdy plně poplatný tehdejší době a lituji toho.*“¹⁰⁷

Jiří Haškovec, nepřítel skautingu, dnes podle vizitky sociální pedagog a člen České asociace námořního jachtingu, přednášel v září 1995 na konferenci na Masarykově univerzitě v Brně o „Totalitě, deformaci společnosti a výchovy“. O vlastní účasti na této činnosti pomlčel a na rozdíl od Poledňáka se zřejmě omluvit nehodlá. Je nutno podotknout, že není sám. Podivnější ale je, že se to od něj ani neočekává. Množství jeho hlasitých nebo tichých spoluviníků mu jistě nic vyčítat nebude. Velmi případně se k potřebě odpouštět viníkům páchaného zla vyslovil například **Lubomír Martínek**: „*Není možné odpustit někomu, kdo nejenže nepocítuje žádnou lítost, odmítá uznat i svou vinu, ale dokonce zanesl i velkorysost oběti do svého chladného kalkulu.*“¹⁰⁸

K první rehabilitaci skautů došlo daleko později než tomu bylo u rehabilitací politických a církevních. Někteří členové KSČ uvěznění po únoru 1948 byli

rehabilitováni dříve, než došlo k obnově soudních procesů se skauty a skautkami. S obnovením procesů se skauty se začalo až ve druhé polovině šedesátých let. Po srpnu 1968 se podařilo málo rehabilitací a situace tímto způsobem probíhala až do roku 1990. Některé rehabilitace po roce 1990 měly zdlouhavý průběh a vlekly se i 2 až 3 roky. Způsob odškodnění stanovil zákon č. 119/1990 Sb. Podle vládního nařízení z roku 1998 mohou všichni političtí vězňové z doby komunistického režimu požádat o 625 Kč za každý měsíc protiprávně strávený ve vazbě, vězení nebo v táboře nucených prací, pokud tyto lhůty byly dlouhé nejméně jeden rok.¹⁰⁹

Jáchymovský vězeň **Stanislav Novák** popsal v Respektu svoje stanovisko k odškodňování komunistických vězňů takto: *„Jsem jedním z těch, kteří prošli Jáchymovským peklem. Bylo odhlasováno zvýšení důchodů politickým vězňům o 15 Kč za každý měsíc věznění a o 5 Kč za práci v uranových dolech. Rozpočteno na směny včetně tehdejších pracovních sobot to znamená za každou odpracovanou směnu v uranových dolech nárůst penze o 20 haléřů. A to za dřinu v radioaktivním prostředí, v mokru, za nedostatku kyslíku, při vězeňské stravě, koncentrákovém ubytování a šikanování ze strany dozorců. Nemohu to hodnotit jinak, než jako pokračování totalitních zločinů od totalitních zločinců, nebo jejich přívrženců, kteří s totalitními zločiny souhlasí.“*¹¹⁰

Adam Drda se v jedné úvaze v Lidových novinách zabývá otázkou, jak se dnes mají staří lidé, kteří bojovali proti komunismu. Konstatuje, že prominenti bývalého režimu si často žijí lépe než jeho oběti. *„Podle údajů ministerstva vnitra z roku 1998 bylo bývalým příslušníkům StB (ale také předlistopadovým zaměstnancům ministerstva obrany a spravedlnosti) v letech 1989 až 1997 vyplaceno na odchodném více než 80 milionů korun. Tuto částku dohromady obdrželo 2042 lidí - průměrně tedy téměř 40 000 korun na osobu.“*¹¹¹

Předseda občanských komisí **Přemysl Vachalovský** se domnívá, že lidé, kteří odešli od policie do 1. července 1992, dostali jednorázovou odměnu ve výši šesti měsíčních platů. Každý měsíc až do nástupu do důchodu dostávají pak navíc tzv. **příspěvek za službu**, jehož výše se pohybuje v průměru mezi šesti a sedmi tisíci

Trestně stíhaným spoluobčanům v komunistickém režimu věnují ve svých projevech i nejvyšší státní představitelé. V roce 1998 například prezident **Václav Havel** při 30. výročí založení K-231 v Praze na Žofíně vyzval všechny přítomné, aby naší společnosti vydali svá svědectví o násilí a diktatuře minulého režimu, a nastavili tak varovné zrcadlo hlavně současné mladé generaci. **Vlasta Parkanová**, ministryně spravedlnosti, pak věnovala kytici **Dagmar Skálové**, která oslavila 85 let, ze kterých 16 strávila jako odbojová pracovnice a skautka v komunistických vězeních. V roce 1998 v Jáchymově promluvili ke shromážděným občanům též **Václav Klaus** a **Jan Ruml**. Ve španělském sále dne 24. února 1998 **Petr Pithart** při projevu k osmi stům politických vězňů z padesátých let uvedl, že v české společnosti nedošlo ke skutečnému vyrovnání se s minulostí. K těmto záležitostem se někdy pod tlakem veřejnosti a jen velice neradi vyslovují i členové KSČM. Oblíbená teze komunistické strany, že „při kácení lesa nutně lítají třísky“, jimi ale nikdy nebyla zcela popřena.¹¹⁵

Památku umučených skautů i samotní členové Skauta například ve **Sdružení bývalých politických vězňů**, které se schází u společných hrobů politických vězňů třetího odboje na **Ďáblickém hřbitově** v Praze. V roce 1998 tam bylo znovu řečeno, že konečné číslo obětí komunistického režimu včetně skautských obětí není stále známo a nikdy už zřejmě zjištěno nebude. Ženy z **Konfederace politických vězňů**, pokud ještě žijí a zdraví jim dovoluje, se scházejí v pražském Mánesu, kde vzpomínají na svoji vůli ve vězeních přežít, pomáhat si a ani tam nepromarňovat život. Na své starší těžce pronásledované bratry a sestry pamatují i mladší skautské generace na několika už tradičních skautských závodech. Takovým je například **Memoriál Vládi Koláře** v Praze nebo **Memoriál Ládi Knapa** v Žamberku.¹¹⁶

6. SVĚDECTVÍ A OSOBNÍ ZKUŠENOSTI PAMĚTNÍKŮ

6.1 Karel Pecka

„Se skautingem jsem přišel do styku už koncem války a vydržel jsem to s ním až do osmačtyřicátého roku, dokonce jsem to dotáhl až na vedoucího oddílu. Já jsem dost senzitivní a pro mě to bylo ohromné údobí. Po válce, kdy jsem se dostal do oddílu, byli vedoucími staří předváleční skauti a třeba náš tábor v roce 1945, to byly opravdu zážitky - Tam nás naučili, že se nemá lhát, že silnější chrání slabšího, že si musíte umět poručit - třeba celý den nebudete jíst. Jenže pak přišla tahle doba, a vy, když jste nelhal, tak jste dostal jedenáct let, to byla druhá stránka věci...“ ¹¹⁷

6.2 Jindřich Lang

„Když začala po únoru 1948 ta lživá komunistická propaganda ve všech sdělovacích prostředcích a nastala diktatura proletariátu a vláda Komunistické strany - totalita a naprostá nesvoboda člověka, to naše skautská srdce a cit k naší vlasti namohly vydržet. To byl naprostý opak našeho skautského slibu a zákonů, dle kterých jsme vychovávali své bratry a sestry, a proto jsme se rozhodli - starší členové našeho 64. homogenního oddílu u minoritů v Brně - že založíme skupinu a budeme všemi dostupnými prostředky bojovat proti komunistické zvěsti, abychom své spoluobčany informovali o lžích komunistické propagandy. Tím začala naše letáková akce. Měl jsem doma „kolíčku“, na které se pomocí cyklostylové blány daly tisknout letáky, kterých jsme vyrobili stovky a rozšířili mezi naše občany na Brněnsku i na různých místech na Moravě. Později jsme získali cyklostyl, který jsme uschovali u mě na zahradě v betonovém bunkru. Také jsme se v březnu 1948 při založení naší skupiny Jan Masaryk rozhodli, že sepíšeme slib mlčenlivosti, který každý zakládající člen podepsal. Ten jsme pak uschovali v jednom dutém sloupku za oltářem v Loretě u minoritů v Brně. Tam, byl uschován až do doby, kdy byl oltář asi v roce 1952 renovován. Tehdy tam byl tento dokument nalezen a pan farář Otec Norbert Škrdlík jej pod velkým rizikem současné doby zlikvidoval, aby zahladil stopy. V té době jsme ale již byli ve výkonu trestu za protistátní činnost.“ ¹¹⁸

6.3. František Zahrádka

O rozhovoru se skautem Františkem Zahrádkou se zmiňuje Zdeněk Šimůnek: *„Po válce měli budějovičtí skauti několik kluboven. Ta nejslavnější byla ve věži Železná panna na nábřeží Malše. Tam se také odehrála podstatná část jejich činnosti, za kterou byli později, v roce 1949, odsouzeni: vydávali časopis pražské odbojové skupiny Za pravdu...“*¹¹⁹

František Zahrádka krátce po únoru 1948 převáděl přes hranice lidi, kteří byli pronásledováni komunisty. K této nebezpečné činnosti se tento skaut vyjadřuje následovně: *„Při cestách přes hranice se několikrát stalo, že bylo slyšet z dálky výstřely, křik i nářek dětí a štěkání psů, takže jsem si byl naprosto jistý, co by nás čekalo, kdybychom se dostali do střetu s těmi, kteří hlídali a zajišťovali hranici komunistického ráje před tím, aby otroci nemohli utíkat ven“.*¹²⁰

Nedlouho potom byl František Zahrádka zatčen a všichni skauti stanuli před Státním soudem. Proces probíhal v Praze na Pankráci ve dnech 8. a 9. prosince 1949.

121

6.4. Josef Bartoš

O skatu Janu Bartošovi hovoří Vladimír Pácha následovně: *„S Pepou Bartošem jsem se znal někdy od roku 1944, oba jsme se vyučili typografy. Od roku 1945 jsme se věnovali Junáku. Po únoru 1948 jsme oba měli řadu hádek s tehdejšími vedoucími ČSM, kteří přebírali náš majetek... Poněvadž jsem měl před znárodněním v tiskárně svého táty tu možnost, vytiskli jsme tenkrát takové protistátní letáky a distribuovali je. Potom jsme vymysleli, že natruc ČSM zorganizujeme ještě v roce 1950 skautský tábor pro vybrané, a sice u Znojma. Je pravda, že jsme na všechno šli tenkrát hrozně naivně... Přespali jsme na hradě Bítov. V noci nás navštívili příslušníci SNB a kontrolovali nám doklady. Po jejich odchodu za sebou pečlivě zamkli s tím, že přijdou ráno. Podařilo se nám z hradu zmizet a celý následující den jsme trávili v lese u řeky Dyje na hranici. Zjistili jsme si časy průchodu pohraniční stráže a přespali jsme v lese. Naštěstí jen drobně přšelo, ale tenkrát to zas pro nás nebylo nic zvláštního. Brzy ráno jsme pak přebrodili Dyji a lesem jsme prošli do Rakouska. Poněvadž v té době projížděla rakouskou hranici hlídka Rusů, zůstali*

jsme až do odpoledne v lese. Teprve potom jsme se vydali do vesnice Merkesdorf. Chyba byla, že jsme se nechali ve vesnici vidět skupinou mladých lidí, kteří byli tehdy v nějakém tom svazu mládeže pod komunistickou patronací. Na faru jsme přišli večer, ale na udání těchto mladých lidí si nás na faře vyzvedli rakouští pohraničníci a odvezli nás do věznice v Holabrunnu. Tam jsme byli týden a zaznamenali jsme snahy některých Rakušanů o naše propuštění. Celkově se však báli ruské policie, a tak nás potom předali ruskému velitelství ve městě. Na radnici byly v Hollabrunnu v té době neurovnané politické poměry, trochu převažovali komunisté. Poněvadž jsem v té době již uměl německy, měl jsem tyto postřehy z různých výslechů a jednání třeba i se šéfem věznice. Konec byl potom jasný, pod samopaly nás odvezli k nám a předali nás do dobrých rukou StB“. ¹²²

6.5 Jaroslav Maleček

„Skupina sedmi mladých lidí, jejichž osudy tady chci popsat, tvořila základ vodního skautského oddílu v Trenčíně. Psal se rok 1948, vypuklo všeobecné znárodňování, ale v našem studentském životě se moc nezměnilo. Snad jenom činnost několika „pokrokových“ profesorů na trenčianském gymnáziu, kteří okolo sebe soustřeďovali mládež z komunistických rodin, otravovala ovzduší našeho života...“ ¹²³

„Politické události ubíhaly mimo naši pozornost. Komunistická vláda však projevila snahu pozřítí s ostatními organizacemi také skauting. To byla ale věc, která se nás dotkla přímo bolestně. U příležitosti ukončení stavby chaty jsme v nedalekých skalách při slavnostním táboráku obnovili skautský slib, jehož první věta zněla: „Slibuji na svoji čest milovat svoji vlast republiku Československou a bojovat proti nesvobodě v jakékoli formě.“ A tím vlastně začala naše odysea. Když jsme se dozvěděli o oficiálním zrušení skautingu, všichni jsme se přihlásili za členy KST, abychom zachránili naši klubovnu a kryli další činnost. Oddíl vodních skautů, kteří tvořili jádro této ilegální skupiny, napsal na Světové ústředí skautingu ve Velké Británii žádost o registraci po dobu nesvobody. Tuto žádost jsme osobně odevzdali do rukou konzulárního úředníka Spojeného království Velké Británie v Bratislavě....“

„Při přechodu fronty přes město Trenčín v roce 1945 se postup vojsk na řece Váh na šest týdnů zastavil, a tak jsme měli možnost získat výměnou za alkohol od sovětských vojáků určité množství zbraní a výbušnin... Nebyl tedy problém se komunistům za zrušení revanšovat. První, co nás napadlo, bylo zrušení bolševického symbolu: obrovské svítící pěticípé hvězdy na Okresním výboru Komunistické strany. Stalo se to na podzim roku 1949, v době, kdy byl okresním tajemníkem Komunistické strany Alexandr Dubček. Dva z nás se vyšplhali v noci po fasádě domu až na střechu, umístili tam na vzpěry hvězdy výbušninu, zapálili šňůru. Asi po 10 minutách došlo k výbuchu. Hvězda se poroučela a s ní okna na celém objektu Okresního výboru KSS. StB šlela asi 14 dnů. Asi za měsíc jsme si vytipovali další hvězdu, která dala městu Trenčín přezdívku Betlém. Nad městem se tyčí hrad s vysokou věží na které komunisti s pomocí helikoptéry umístili obrovskou svítící hvězdu. Výbuch otřásl snad celým městem, dali jsme totiž na jednu ze vzpěr několikanásobnou dávku výbušniny. Výsledkem byla otřesena celá dřevěná konstrukce střechy věže, hvězda silně nakloněna visela na druhé ohnuté vzpěře ještě několik měsíců a poskytovala lidem, cestujícím vlakem přes Trenčín komický pohled. Občané Trenčína hleděli v té době na hrad s pýchou...“¹²⁵

„Situace trenčianských skautů se rapidně zhoršovala. Tři z nás byli před maturitní zkouškou, ale školská svazácká organizace nedoporučila přípuštění těchto žvlů ke zkouškám. Také došlo k několika fyzickým střetům při pokusech svazáků obsadit naši klubovnu... Byli jsme ve věku rozhodování - co dál? Myslím, že jsem to byl já, kdo přišel s myšlenkou, že v tomto ráji nám pšenka nepokvete a navrhl jsem emigraci. Rozhodli jsme se, nevím proč, snad pod vlivem přečtené literatury, odejít do Kanady a tam začít život podle našich představ - svobodný. Termín jsme si určili ihned po ukončení školního roku. Dne 2. července 1950 začala naše anabáze. Ráno jsme měli sraz v klubovně, a pak jsme si šli naposledy zaplavat do Váhu. Tyto okamžiky jsem si potom často představoval. Voda byla teplá a hrad se zrcadlil v její hladině. Přišly se s námi rozloučit kamarádky, skautky, lásky. K rakouským hranicím jsme se přiblížili v době tzv. Slovanského dne na Děvíně. Věděli jsme, že v této době pohraniční útvary stahují značnou část mužstva do okolí Bratislavy. Přechod přes hraniční čáru jsme uskutečnili v katastru obce Vranov nad Dyjí v noci

z 2. na 3. července. 1950. Přesně podle předpokladu byla hraniční čára nestřežená a my jsme asi kolem 2. hodiny ranní dne 3. července 1950 přebrodili řeku Dyji. Podle plánu jsme pokračovali již na rakouském území směrem na jih. Za 7 dnů jsme urazili přibližně 300 km pěšky. Podle dostupných map byla demarkační čára mezi ruskou a americkou zónou za obcí Arbesbach...“¹²⁶

„Podotýkám, že během našeho pochodu se nám dvakrát stalo, že nás rakouští občané udali, ale pokaždé se nám podařilo hlídkám uniknout. Jednou to ale dopadlo zle. Rakouští policisté stříleli bez výzvy a náš kamarád Dušan na to doplatil. Zabili ho dvěma výstřely. Ostatní jsme to se štěstím přežili bez zranění. Tím naše anabáze končí a začíná pomsta bolševiků za snahu o život ve svobodné zemi. Toto se stalo asi o páté hodině ranní dne 9. července 1950...“¹²⁷

„Potom nás převezli do St. Poelten, vzdáleného asi 80 km, kde bylo velitelství sovětské armády... Po týdnu jsme byli převezeni na hraniční přechod České Velenice. Na území republiky nás převzal osobně velitel pohraniční stanice. Každého osobně kopancem. To bylo 15. července 1950. Následoval převoz do Českých Budějovic. Zde jsem poprvé zjistil, jak dlouhá může být hodina. Opět na samotce v těsné blízkosti věže, na které hodiny odbíjely každou čtvrt hodinu. Přímo jsem se těšil na výslechy - aspoň to byla nějaká změna...“¹²⁸

„Následovala eskorta přes Brno do Bratislavy. V Bratislavě nás uvěznil na policejním ředitelství v Benešově ulici... Podotýkám, že nás nikdo vysloveně nemučil a nebil. Náš případ byl naštěstí estébákům jasný jako přechod hranic a o naší činnosti předtím nikdo nevěděl.“¹²⁹

6.6 Radoslav Vaněk

„Optimisté - a ti byli mezi skauty vždy doma - věřili, že to praskne o sletu, v zimě, do dvou let a že nám někdo určitě přijde na pomoc. Ale místo toho vznikly nové zákony na ochranu republiky, vznikly pracovní tábory, PTP a vzniklo i hraniční pásmo s vysokým napětím. Přišly přemnohé politické procesy - Horáková, kněžl, kulaci, sociální demokraté, Slánský, ale i skauti. Přišla „spontánní“ doznání

naučená nazpaměť - a národ tiše i vesele mlčel. Mlčel i západ. První červen 1953 v Plzni byl vrcholem naprosté bezmocnosti...“¹³⁰

*„Profesor Marian Wagner, který byl odsouzen v návaznosti na proces s Černou střelou na 9 let Nejvyšším soudem v Praze, měl též v rozsudku skautskou činnost, a protože se jedná o rok 1954, musím se zde o něm zmínit. Profesor Wagner nás učil na Masarykově gymnáziu v Plzni mimo jiné občanskou nauku, ve skutečnosti v tercii i samostatnému myšlení. Pokud bych ho chtěl těm, co ho neznají více přiblížit - tak plzeňský Ferdinand Peroutka. Byl z těch kantorů, ke kterým jsme se jako studenti modlili. Ne proto, že by byl nábožensky založený, ale že měl v sobě hlubokou lidskost a porozumění spojené se znalostmi. Počátkem roku 1954, hledaje jakékoli spojení na jiné skautské skupiny, jsem získal jeho jméno. Bylo mi řečeno, že má několik skautů na pedagogické škole, kde v té době působil. Samozřejmě jsem neměl tušení, že Wagner je „ostře sledován“ StB již delší dobu...”*¹³¹

*„Zákonitě - nebo to byl osud, či něčí vůle tam, kam naše vůle nedosáhne - musel přijít červenec 1954 se stoletými povodňovými vodami na Lužnici, Vltavě i Berounce. Byli jsme na puťáku: Lužnice, Suchdol, Týn nad Vltavou nebo dle možností dále. V Táboře nás dostihly vzkazy rodičů: vraťte se, velká voda. Pokračovali jsme dále do Bechyně...”*¹³²

*„Všichni vodáci se vraceli domů, zdálo se, že na Lužnici kromě nás nikdo další není. A najednou na levém břehu vysoko nad rozlitou Lužnicí loď a tábor. Byli zde vodáci z Prahy a vedli je Jiří Oktábec a Karel Vinecký. Společný táborák, po letech jej zahájila skautská hymna hraná na kytaru Karlem Vineckým - Windym. Ty akordy nám připomínaly mnoho téměř zapomenutého, první akord pak středeční vysílání Svobodné Evropy, Skautskou hlídku. Vidět to navždy ztracené najednou před sebou, žijící, radující se, neporušené, to byla velká vzpruha pro každého z nás, co jsme nezapomněli. Znova zazněla pak i v Plzni slova skautské přísahy ‚Milovat vlast svou, republiku Československou a sloužiti jí v každé době‘. A přišli noví skauti mezi nás.”*¹³³

6.7 Vladimír Kolář

„Zanedlouho začala však velká celostátní razie proti skautům. V Praze vybuchoval jeden oddíl za druhým. Státní tajná bezpečnost znenadání udeřila a měla bohaté žně. Po dohodě s Ludškem Paurem vyzvedl Vlád'a Kolář z bytu Miškovského jeho skautský archiv, vedený od roku 1949 a oba jej zakopali lese u Mirošovic. V lednu 1955, aby se vlhkem nepoškodil, jej Vlád'a přemístil do Masečina na půdu domku svých rodičů. Zatčení se však nevyhne ani jemu. Začátkem listopadu 1959 byl zatčen a spolu s dalšími osobami vyslýchán. Kladla se mu za vinu protistátní činnost, spojení se zahraničím i s tajnou vysílací stanicí, pokus o obnovení jezuitského řádu, zhoubný vliv na mládež reakční junáckou výchovou a podobné nesmysly“. ¹³⁴

6.8 Pravoslav Veselý

„V roce 1970 jsem dostal výpověď za ‚činnost zaměřenou proti socialistické společnosti‘, pro svoji činnost v okresním centru KAN v Ústí nad Orlicí a krajském centru v Hradci Králové a dále za svoji činnost v Junáku, kde jsem byl v té době vedoucím oddílu a zástupcem vedoucího střediska v Brandýse nad Orlicí, a především pro celkovou protisovětskou angažovanost v letech 1968 až 1969... Pro moji činnost v KAN byl Junák v Brandýse nad Orlicí zakázán ještě dříve, než se tak stalo všeobecně... V roce 1971 jsme byli já a můj otec uvedeni na seznamu pravicových exponentů nebezpečných socialistickému zřízení.“ ¹³⁵

6.9 Dagmar Skálová

„Můj manžel byl tehdy vysokým úředníkem na ministerstvu vnitra a já jsem od něj dostávala a dál předávala důležité zprávy. Moji skauti (ti, kterým už bylo alespoň osmnáct) měli působit jako spojky. Předpokládal se klidný průběh. Všechno mělo začít v Dejvicích. Po obsazení kasáren a osvobození generála Kutlvašra z vězení se měla obsadit ministerstva, rozhlas, vytvořit nová vláda. Kdosi, snad manželka kteréhosi důstojníka, všechno prozradila. Bezpečnost v noci obklíčila Dejvice. Začala obrovská vlna zatýkání. Pro mého muže si přišli ráno a pro mne večer 17. května. Ručník a kartáček na zuby jsem už měla připraveny v tašce. A ještě jsem

stačila vynést přes plot psací stroj. Z protější stráně hlídala dům bezpečnost. S manželem jsme se viděli až po 11 letech.“¹³⁶

„Nebyla rozená revolucionářka, dětství neprožila nijak výjimečně: střední škola v Plzni, státnice z francouzštiny, v patnácti letech poznává skauty. Příroda, výlety a zásada ‚Na svou čest‘ si jí získávají. Skauting se jí stává osudným, provází všechny kroky jejího života...V noci ze 17. května 1949 měl být proveden vojenský převrat, který měl změnit poměry v naší zemi. Kromě armády (připraveny byly i posádky z Moravy a Slovenska) byli zapojeni sokolové a skauti. Přes velvyslanectví bylo navázáno spojení s exilem.“¹³⁷

„Skauting je vlastně hra. Všechno, co chtěli mladé naučit, se jim snažili vštípit hrou. Přípravovali pro ně tábory, výpravy, noční cvičení. Jenom jedno velké dobrodružství nemělo být hrou. To z jara 1949, kdy se u nás rozmáhal nespravedlivý společenský řád, který - stejně jako nacisti - postavil skautské hnutí mimo zákon. Složitě strukturovaná organizace připravovala pokus o ozbrojený státní převrat. V čele byla armádní opozice, připojili se i skauti, sokolové a další dobrovolníci. Velitelem měl být generál Kutlvašr, hned po svém osvobození z pankrácké věznice. Se stejnou vysílačkou se kterou řídil odpor během Pražského povstání, měl vyzvat Čechy k politickému převratu. Do přípravy se zařadila i paní Skálová, která se v té době věnovala svému dívčímu skautskému oddílu. Měla zkušenosti, zúčastnila se i s manželem válečného odboje i květnové revoluce... Ilegální organizace vznikla někdy v polovině dubna... V noci ze 16. na 17. května 1949, kdy mělo k rozsáhlé protikomunistické akci dojít, čekalo na určených místech také několik set skautů a skautek, připravených splnit úlohy spojovací a zásobovací.“¹³⁸

6.10 Karel Průcha

„Od počátku roku 1950, kdy jsem dal podnět k založení ilegální organizace Junák, jsem byl jejím vedoucím členem a pracoval jsem na přípravě obnovení samostatné skautské organizace po zvratu lidově demokratického zřízení... Pro obnovu Junáka jsme vypracovali nové stanovy, řády a různé příručky, dle vzoru západních států, na jejichž platformě jsme chtěli i u nás obnoviti skauting. Jelikož se

jednalo o vybudování Junáka v celostátním měřítku, navázali jsme spojení s dalšími bývalými funkcionáři na území Čech, Moravy a Slovenska... Doufali jsme ve válečný konflikt mezi západními státy a SSSR, který přivedí vítězství západnímu bloku... Na společných schůzkách jsme roku 1951 projednávali další úkoly naší ilegální organizace na přípravě obnovy Junáka. Bylo projednáno vybudování sítě z bývalých skautů, se kterými by bylo provedeno po zvratu zřízení obsazení bývalých objektů Junáka a tiskárny Mladá fronta, kde měl být vydáván ústřední deník.“¹³⁹

6.11 Mašín a spol.

„Členové skupiny připravovali řadu dalších teroristických, diverzních a sabotážních akcí jako diverzní akci na vlak čsl. vládní delegace, vedené prezidentem republiky Klementem Gottwaldem a vracející se ze SSSR, přepadení a únos ministra obrany gen. arm. Alexeje Čepičky, destrukční útok na budovu sekretariátu ÚV KSČ s použitím uloupeného donaritu, útok na budovu StB v Praze elektrárnu v Ervěnicích vlaky převážející uranovou rudu, vraždy funkcionářů KSČ a členů SNB... Z dalších námi odhalených osob se rýsují jiné ilegální skupiny jako skupina bývalých příslušníků národně socialistické strany v Pivíně, dále skupina, kterou tvoří bývalí členové skautu na Poděbradsku.“¹⁴⁰

6.12 Rudolf Plajner

„Po prošetření hlásím, že Rudolf Plajner... nemá kladný postoj k dnešnímu lidově demokratickému zřízení, a to z důvodu, že jako příslušník bývalé sociální demokracie odmítl přestoupit při sloučení do KSČ. Jmenovaný se do budovatelského úsilí nezapojil, a proto neskýtá dostatečnou záruku politické spolehlivosti. Plajner byl dne 4. června 1949 zdejším KV StB podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky zatčen. Případ není dosud celkově vyšetřen, a proto se nedá o jeho vině případně nevině, jasně vyjádřit.“¹⁴¹

6.13 Josef Kacálek

„V dětství mě zaujaly ideály skautingu, ale byli jsme příliš chudí, abych mohl vstoupit do oddílu, a také tělesně slabý. Po válce, ještě v semináři, jsem se znovu vrátil ke skautingu. Stal jsem se vedoucím katolických oddílů v diecézi. Za mého

působení jich vzniklo 270... 12. září 1950 mě přišli zatknout. Ale podařilo se mi uniknout a devět let žít v úkrytu na samotě Zabylí u Poniklé. Byl jsem však vypátrán a 29. dubna 1959 zatčen a odsouzen Krajským soudem v Hradci Králové.“¹⁴²

6.14 Středisko Ostříž Praha

Karel Bureš ve strojopise z roku 1953 Stanovisko ke skautingu pro potřeby Státní bezpečnosti se o 34. středisko Ostříž Praha zmiňuje následovně. „*Středisko svou ilegální činností podporovalo nejprve letákové akce proti zrušení Junáka, později přešlo na závažnější projevy odporu proti režimu. Činnost se začala dělit na programově skautskou a akce odbojové. Plně se uplatňovalo heslo, které si středisko dalo do štítu: ‚Proti totalitnímu režimu budeme bojovat všemi lidskými prostředky‘. Při jedné akci byla převážná část vůdců a starších členů střediska zatčena a o rok později odsouzena podle § 80, sdružování proti republice. Důležité bylo, že větší část činnosti se podařilo utajit. Jádrem střediska se scházelo dál, až do roku 1954, kdy StB udeřila znovu. Soudy proběhly ve třech skupinách. Členům střediska bylo rozdáno více než 130 let nesvobody v kriminálech. Většina byla odsouzena podle § 78 za velezradu a umístěna do koncentračních táborů v jáchymovských uranových dolech. Děvčata byla umístěna v pevných věznicích.“¹⁴³*

7. ŽIVOT PROPUŠTĚNÝCH Z VĚZENÍ

7.1 Josef Svoboda

„Po propuštění těžkosti s přijetím do zaměstnání. Konečně najat jako ošetřovatel zvěře v brněnské zoologické zahradě. V roce 1964 přijat jako technik-laborant v Botanickém ústavu ČSAV v Brně. Žádost o dálkové dostudování biologie byla Purkyňovou univerzitou třikrát zamítnuta, naposledy pod pohrůžkou nového zatčení. Znovu vyšetřován StB a tajně sledován. Až v létě 1966 přijat k dálkovému studiu na Univerzitu Karlovu.... V listopadu 1968 odcházím legálně, tj. na čtrnáctidenní propustku, z republiky do západního Německa a 7. prosince 1968 přistávám v Torontu, kde ve svých čtyřiceti letech začínám nový život svobodného člověka.“¹⁴⁴

7.2 Jiří Navrátil

„Po propuštění v květnu 1960 mi byl vyměřen sociální důchod 180 Kčs měsíčně. Marně jsem hledal zaměstnání, a musel jsem se tedy živit podřadnou příležitostnou prací jako čistič bazénu. Konečně jsem byl přijat jako údržbář družstva invalidů. Nekvalifikovanou práci jsem musel vykonávat až do roku 1968.... Byl jsem několikrát vyslýchán Státní bezpečností v souvislosti se svou novinářskou činností. V té době byl také do mého svazku, který se zachoval in natura, a je tedy průkazný (na rozdíl od mikrofilmů), vložen připravený nepodepsaný závazek ke spolupráci, který mi předtím nikdo ani nepředložil.“¹⁴⁵

7.3 Karel Průcha

„Nepřestal jsem pracovat. Hodně jsem psal, už před kriminálem jsem se snažil dostat princip skautské výchovy aspoň v určité podobě do škol. Po návratu jsem vydal nějaké knížky o hrách a začal znovu pracovat. Ale přišla vojska a určitá skupina lidí, kteří tehdy stáli v čele Junáka, převedla v roce 1970 tuto organizaci písemným prohlášením, proklamujícím výchovu mládeže pro věc socialismu a komunismu, do Pionýrské organizace. Znovu jsem se stáhl do ústraní a teď prožívám třetí návrat ve své padesátileté činnosti v ústředí Junáka.“¹⁴⁶

7.4 Jiří Pilka

„V letech normalizace jsem byl postižen podruhé, protože v roce 1968 a 1969 jsem byl v předsednictvu FITS (Filmový a televizní svaz umělců). Byl jsem v té době v televizi. Sesadili mě z funkce šéfredaktora hudebního vysílání (dostal jsem ji v roce 1968), posléze vyhodili z TV vůbec. Opět pomohla řada přátel. Nakonec jsem pracoval pět let mimo Prahu jako provozář Východočeského státního komorního orchestru v Pardubicích, kam mně pomohl skaut-dirigent Libor Pešek.“¹⁴⁷

7.5 Miloš Slabák

„Nesměl jsem zprvu pracovat ve svém oboru, střídal jsem dělnické profese, nakonec jsem zůstal v Královopolské strojírně jako zámečník, pak tamtéž jako stavbyvedoucí při výstavbě družstevních rodinných domů. Hůře na tom byla moje

manželka, kterou pronásledovali celou dobu, co jsem byl v base. Nutili ji k rozvodu, když odmítala, následovaly další represe a nucená změna zaměstnání. Poslední nucená změna se udála v roce 1968, když byla na mateřské dovolené, což bylo i v té době protiprávní.... Pro nás, kteří jsme prožili padesátá léta v kriminále, byla normalizace procházkou růžovým sadem. Teda zase ne tak doslova, ale proti konci čtyřicátých a padesátým letům to byla úplná legrace. To jenom ti, kteří v době našeho žalářování statečně kolaborovali, a pak se dali k reformátorům komunismu, považují dobu normalizace za něco strašného...] Za bolševika jsem založil oddíl TOM, kde jsme zavedli skautské metody, ovšem oprostěné od některých anachronismů doby našeho mládí. Oba moji synové v mém započatém díle pokračovali a mohu tvrdit, že dítě, které prošlo výchovou v klubovně, přežilo každotýdenní tělocvik a letní i zimní tábor, mohlo klidně přežít nukleární válku, tak bylo odolné. Moji kluci už toho nechali, nezbyvá jim času, ale někteří naši odchovanci pracují s mládeží dál, jedni ve Skautu, jiní v Klubu českých turistů.¹⁴⁸

7.6 Ladislav Kuděj

„V usnesení Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 19. července 1957 bylo o mém podmíněčném propuštění na zkušební dobu 8 roků též uvedeno, že jsem ‚vyrůstal pod vlivem skautské organizace‘. Dále jsem byl uváděn ve stranických informacích OV KSČ: ‚Pan Ladislav Kuděj, který se stal členem výboru K-231 a do dnešního dne má jednu z čelných funkcí ve strakonickém Junáku a má velmi vhodnou příležitost působit na mladou generaci‘. Má osoba byla zřejmě protisocialistický element, a tak jsem se též ocitnul na seznamu Jednotné centrální evidence představitelů, exponentů a nositelů pravicového oportunistu, organizátorů protistranických, protisocialistických a protisovětských kampaní a akcí.¹⁴⁹

7.7 Karel Otčenášek

„Když jsem byl propuštěn, nesměl jsem vykonávat kněžskou službu. Od května 1962 do roku 1965 jsem pracoval jako dělník v opočenské mlékárně. O můj případ se začalo zajímat zahraničí, a pak jsem na zásah papeže Jana XXIII.

směl konečně nastoupit jako duchovní správce, avšak mimo diecézi, do nejvzdálenější a religiozitou nejslabší oblasti v Ústí nad Labem-Trmicích. V roce 1967, v pražském „předjaří“ jsem žádal o povolení návratu do Hradce Králové. Začátkem roku 1968 jsem směl nastoupit jako administrátor farnosti v Hradci Králové-Plotištích nad Labem. Avšak po srpnu 1968 jsem začal být znovu více sledován. Konečně jsem dostal na vybranou: buď úplné odebrání státního souhlasu pro kněžskou službu, nebo návrat do Trmic. V Trmicích jsem pak působil do konce roku 1989. Strážce jsem měl v patách stále, a dokonce jsem pak dostal i zákaz návštěv královéhradecké diecéze vůbec. Nesměl jsem se zúčastnit zasedání II. vatikánského koncilu, na něž jsem byl vždycky zván. Nakonec mi vzali i „zelený“ pas pro socialistické státy, takže jsem nemohl vůbec přes hranice - ani tam, kam se z Ústí běžně jezdilo na nákup. Kromě toho následovalo za každou maličkost předvolání na okres nebo k církevnímu tajemníkovi a postih či pokuta. Např. za nákladnější opravu kostela nebo užití lepšího materiálu při opravě, za účast na pohřbu kněze své diecéze, za přítomnost na církevní slavnosti mimo Trmice, za jakékoliv organizování mládeže a dětí atd. atd. Měl jsem stálý zákaz používat jakékoliv biskupské insignie a všechno, co třeba jen zdaleka připomínalo, že jsem biskup. Za krátký čas po návratu do Trmic zemřel v roce 1974 můj přítel a spoluvězeň biskup kardinál Trachta. Na jeho pohřbu jsem se poprvé sešel a seznámil s nynějším papežem Janem Pavlem II., přestože mi předtím krajský církevní tajemník přísně zakázal mluvit s jakýmkoliv cizincem a doporučoval, abych raději na pohřeb vůbec nešel. To ale bylo pro mne nepřijatelné. Přes přísný zákaz jsem přece jenom kratičce pohovořil se všemi biskupy a kardinály, kteří přijeli na pohřeb, vzájemně jsme se objali a povzbudili.“¹⁵⁰

7.8 Josef Vaic

„Po rozpuštění Junáka jsem celý oddíl převedl jako vodácký turistický oddíl do Spartaku Roudnice nad Labem. V roce 1970, kdy většina původních skautů ukončila základní školní docházku, jsem činnost skončil. Nezakrývám, že od roku 1973 byl oddíl součástí Pionýrské organizace při 1. ZŠ v Roudnici nad Labem. Oddíl sice fungoval bez skautské symboliky, ale náplň výchovné činnosti se nezměnila... Po třetím návratu skautingu v r. 1989 jsem v členství pokračoval již jako old skaut.“¹⁵¹

ZÁVĚR

Poválečný vývoj v Československu prošel komplikovaným vývojem, který přinesl mnoho změn v oblasti hospodářství, politiky, ale i kultury a církve. Nástup komunistického režimu v roce 1948 na dlouhou dobu určil orientaci Československa na Sovětský svaz. Odklon od demokraticky se vyvíjejícího západu přinesl negativní dopad na všechny oblasti života, církve nevyjímaje.

Situace po únoru 1948 se pro církve stala velmi kritickou, neboť církevní hodnostáři byli trnem v oku komunistickým funkcionářům, kteří se pokoušeli podřídit církve svým požadavkům. Tento negativní aspekt se neprojevil jen kontrolou nad církevními obřady, ale postihl i církevní majetek, vydávání katolických časopisů a zakázání činnosti Charity. Církevní představitelé byli perzekuováni, mnozí z nich si prošli nelidským zacházením, fyzickým i psychickým týráním, při výslechu, ve vězení či na nucených pracích.

Teprve rok 1989 přinesl znovu otevření se Československa Evropě. Tabuizovaným tématům byla stržena rouška „nevědomosti“ a tzv. „zakázané“ oblasti výzkumu začaly být prozkoumávány. Bohužel ani po uplynulých patnácti letech od sametové revoluce nebyla věnována dostatečná pozornost problematice politických a církevních procesů v padesátých letech.

Signifikantní pro totalitu je vždy strach a násilí. René Girard se domnívá, že násilí je zákonitě podmíněno principem tzv. „obětního beránka“. Akt „obětování“, který je vnucený společnosti, nakonec společnost stmeluje. Samozřejmě za předpokladu, že je „obětní beránek“ vybrán správně. V komunistickém pohledu tedy musí být podstatně odlišný od dělnické třídy, tzn. nabízí se intelektuálové, v našem případě například církevní hodnostáři. Mohli bychom dokonce i říci, že to může být církve obecném slova smyslu, tzn. i církve římskokatolická. Je-li „obětní beránek“ vybrán, musí se myšlenka nenávisti začlenit do myšlení společnosti jako něco kladného, např. jako hodnota třídní morálky.

Tato diplomová práce si nekladla za cíl postihnout všechny události v padesátých letech, ale měla popsat jen klíčové události a základní data tohoto období. Zaměřil jsem se tedy nejprve na obecnou charakteristiku let padesátých – politický a hospodářský vývoj. Následující kapitoly jsem věnoval postupně perzekuci římskokatolické církve, postavení ostatních církví a náboženských organizací. Dále jsem se pokusil popsat situaci v armádě a mládežnických organizací a zachytit svědectví pamětníků.

Seznam odkazů a poznámek

1. KOUDELKOVÁ, J. *Naše dějiny v datech*. s. 341-342.
2. *Historické příčiny změn 1945-1948*. <http://www.totalita.cz/45-48/priciny.php>.
3. KAŠPAR Z., KAŠPAR O. *Stručné dějiny českých zemí a Slovenska*, s.109-110.
4. tamtéž, s.110.
5. KOUDELKOVÁ, J. *Naše dějiny v datech*, s. 348.
6. tamtéž, s. 348.
7. tamtéž, s. 348.
8. ČAPEK, V., PÁTEK, J., ZWETTLER, O. *Světové dějiny II. Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*. s. 191 -192.
9. *Zahraniční politika ČSR v letech 1945-1948*,
http://www.totalita.cz/45-48/politika_z.php.
10. KOUDELKOVÁ, J. *Naše dějiny v datech*, s.349.
12. tamtéž, s.348-351.
13. KAŠPAR Z., KAŠPAR O. *Stručné dějiny českých zemí a Slovenska*, s.110.
14. KOUDELKOVÁ, J. *Naše dějiny v datech*, s. 352.
15. *Únor 1948*, <http://www.totalita.cz/>.
16. KOUDELKOVÁ, J. *Naše dějiny v datech*, s. 352-353.
17. tamtéž, s. 351-356.
18. *Události po Únoru 1948*, http://www.totalita.cz/1948/1948_04.php.
19. KAŠPAR Z., KAŠPAR O. *Stručné dějiny českých zemí a Slovenska*, s. 111.
20. tamtéž, s. 111-113.
21. RADOSTA, P. *Protikomunistický odboj. Historický nástin*, s.59.
22. tamtéž, s. 59.
23. tamtéž, s. 59.
24. tamtéž, s. 60.
25. tamtéž, s. 60.
26. tamtéž, s.60.
27. tamtéž, s. 60-61.
28. tamtéž, s. 61.
29. tamtéž, s. 61.
30. tamtéž, s. 62.

31. tamtéž, s. 62.
32. tamtéž, s. 62.
33. tamtéž, s. 62.
34. tamtéž, s. 61.
35. KAPLAN,K.,PALEČEK,P.*Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 32-33.
36. KAPLAN,K.,PALEČEK,P.*Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s.31.
37. RADOSTA,P. *Protikomunistický odboj. Historický nástin*, s. 64.
38. tamtéž, s. 64.
39. tamtéž, s. 67.
40. tamtéž, s. 67.
41. tamtéž, s 67.
42. tamtéž, s. 67-68.
43. tamtéž, s. 68.
44. tamtéž, s. 69.
45. KAPLAN,K.,PALEČEK,P.*Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 75-76.
46. tamtéž, s. 76.
47. tamtéž, s. 75-76.
78. tamtéž, s. 77.
49. tamtéž, s 77-78.
50. tamtéž, s. 32.
51. tamtéž, s. 32.
52. tamtéž, s.78.
53. tamtéž, s. 78.
54. tamtéž, s. 78.
55. tamtéž, s. 79.
56. tamtéž, s. 79.
57. tamtéž, s. 79.
58. tamtéž, s. 80.
59. tamtéž, s. 80.

60. tamtéž, s. 81.
61. tamtéž, s. 81.
62. tamtéž, s. 81-82.
63. tamtéž, s. 82.
64. tamtéž, s. 82.
65. tamtéž, s. 82.
66. tamtéž, s. 82-83.
67. tamtéž, s. 83.
68. tamtéž, s. 32.
70. tamtéž, s. 84.
71. tamtéž, s. 84.
72. JIRÁSKOVÁ, J. Anastáz Opasek - Dvanáct zastavení vzpomínky opata Břevnovského kláštera, s. 189-200.
73. CUHRA, J. *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969-1972*, s. 25.
74. BÍLEK, J. *Pétépáci aneb černí baroni úplně jinak. Vyprávění o jednom z bílých míst nedávné historie*, s. 8-9.
75. tamtéž, s. 9.
76. tamtéž, s. 9-10.
77. tamtéž, s. 10.
78. tamtéž, s. 10-11.
79. tamtéž, s. 17.
80. tamtéž, s. 17.
81. tamtéž, s. 18.
82. tamtéž, s. 18.
83. tamtéž, s. 21.
84. tamtéž, s. 22-23.
85. tamtéž, s. 23-24.
86. tamtéž, s. 24-25.
87. tamtéž, s. 27.
88. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 7-8.
89. KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*, s. 30.
90. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 34.

91. tamtéž, s. 35.
92. tamtéž, s. 34-35.
93. tamtéž, s. 65.
94. tamtéž, s. 38.
95. tamtéž, s. 38-39.
96. tamtéž, s. 39.
97. tamtéž, s. 40.
98. tamtéž, s. 40-41.
99. tamtéž, s. 41.
100. tamtéž, s. 41.
101. tamtéž, s. 41-42.
102. tamtéž, s. 42.
103. tamtéž, s. 44.
104. tamtéž, s. 44.
105. tamtéž, s. 44-45.
106. POLEDŇÁK, A. *Skauting ve službách podněcovatelů války*, s. 48.
107. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 46.
108. tamtéž, s. 46-47.
109. tamtéž, s. 47-48.
110. Respekt 1998, č. 30
111. DRDA, A. *Jak se dnes mají starí lidé, kteří bojovali proti komunismu? Prominenti bývalého režimu si často žijí lépe než jeho oběti*, s. 15.
112. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 50-51.
113. tamtéž, s. 51-52.
114. tamtéž, s. 52.
115. tamtéž, s. 53.
116. tamtéž, s. 52
117. tamtéž, s. 92.
118. tamtéž, s. 95-96.
119. tamtéž, s. 95.
120. tamtéž, s. 95.
121. tamtéž, s. 95.

122. tamtéž, s. 96-97.
123. tamtéž, s. 97.
124. tamtéž, s. 97.
125. tamtéž, s. 97-98.
126. tamtéž, s. 98-99.
127. tamtéž, s. 98-99.
128. tamtéž, s. 99.
129. tamtéž, s. 99.
130. tamtéž, s. 99.
131. tamtéž, s. 99-100.
132. tamtéž, s. 100.
133. tamtéž, s. 100.
134. ČIN. *Nezávislý zpravodaj čs. skautů a skautek*. Dříve zpravodaj československých skautů skautek. 1990, č.9.
135. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 103.
136. tamtéž, s. 104-105.
137. *Černá kronika komunismu*. Ed. Courtois, Stépha. Praha: 1999.
138. ČERNÝ, V. *Paměti 1945-1972*, s. 56.
139. *Filozofie za mřížemi. Leopoldov, léta padesátá*, s. 27-28.
140. FROLÍK, J. *Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989*, s. 64.
141. GAĎOUREK, I., NEHNĚVAJSA, J. *Žalářování, pronásledování a zneuznaní*, s. 18.
142. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*, s. 108.
143. tamtéž, s. 103-104.
144. tamtéž, s. 196.
145. tamtéž, s. 197.
146. tamtéž, s. 197.
147. tamtéž, s. 197-198.
148. tamtéž, s. 198.
149. tamtéž, s. 199.
150. tamtéž, s. 201.

151. tamtéž, s. 209.

Resumé

Práce se zabývá poválečným vývojem v Československu, problematikou nastolení komunismu, zachycuje také postavení církví, mládežnických organizací a armády po roce 1948. První kapitola se popisuje politický vývoj v Československu po druhé světové válce. Druhá kapitola charakterizuje postavení katolické církve, zachycuje hlavní církevní procesy v padesátých letech, jedná se o první církevní procesy, zázrak v Čihošti, likvidaci klášterů, nechvalně známou pod názvem Akce „K“, dále i likvidaci ženských klášterů, procesy proti biskupům, procesy proti vatikánským agentům v Československu. Stručně jsou zmíněny i okrajové procesy a pokračování církevních procesů. Třetí kapitola se zabývá postavením ostatních církví v komunistickém režimu, především řeckokatolickou, evangelickou a baptistickou církví, krátce je zmíněna i situace náboženské sekty Svědci Jehovovi. Církevní procesy v padesátých letech byly jedny z největších procesů v naší historii. Jsou černým bodem, nad kterým nelze zavírat oči.

Práce je čerpána z literatury zabývající se problematikou poválečného vývoje Evropy a Československa, dále z literatury související s komunistickým režimem, politickými procesy v kultuře a církvi. Cílem bylo popsat politický vývoj v Československu v letech 1945-1989 z hlediska politického, hospodářského, ale i kulturního a církevního vývoje. Práce se zabývá také perzekucí duchovních ve druhé polovině dvacátého století.

V současné době existuje celá řada děl, které si kladou za cíl postihnout události druhé poloviny dvacátého století, rozdílly ve vývoji mezi Východem a Západem, totalitní moc jako takovou, hlavní nástroje komunismu, politické procesy, vztah komunismu ke kultuře. Je nezbytné, aby toto úsilí mnoha odborníků bylo oceněno a v práci pokračovali i nadále, neboť stále ještě nebylo vneseno dostatek světla do temné minulosti čtyřiceti let komunistického režimu v Československu, zdaleka ne všechny křivdy jsou odčiněny. Není možné se v minulosti příliš utápět, ale je důležité mít vždy dostatečné množství informací, které člověku umožní se alespoň trochu podívat na události z nadhledu a s odstupem.

Seznam literatury

1. BUREŠ, K. *Stanovisko ke skautingu pro potřeby Státní bezpečnosti*. Strojopis, 1953.
2. BOLDIŠ, P. Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.
Část 2-Modely a příklady citací u jednotlivých dokumentů.verze 3.0.
3. BÍLEK, J. *Pétépáci aneb černí baroni úplně jinak. Vyprávění o jednom z bílých míst nedávné historie*. 1.vydání. Plzeň: NAVA, 1996. 165s. ISBN 80-85254-71-9.
4. CUHRA, J. *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969-1972*. Praha: 1997.
5. ČAPEK, V., PÁTEK, J., ZWETTLER, O. *Světové dějiny II. Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*. Praha: Fortuna, 1993. 256 s. ISBN 80-7168-091-5.
6. *Černá kronika komunismu*. Ed. Courtois, Stépha. Praha: 1999.
7. ČERNÝ, V. *Paměti 1945-1972*. Brno 1992.
8. ČIN. *Nezávislý zpravodaj čs. skautů a skautek*. Dříve zpravodaj československých skautů skautek. 1990, č.9.
9. DRDA, A. *Jak se dnes mají staří lidé, kteří bojovali proti komunismu? Prominenti bývalého režimu si často žijí lépe než jeho oběti*. Lidové noviny. Praha: 30. 10. 1998.
10. *Filozofie za mřížemi. Leopoldov, léta padesátá*. Praha 1995.
11. FROLÍK, J. *Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989*. Praha 1991.
12. GAĎOUREK, I., NEHNĚVAJSA, J. *Žalářování, pronásledování a zneuznaní*. Brno 1997.
13. *Historické příčiny změn 1945-1948*. <http://www.totalita.cz/45-48/priciny.php>, 18. 3. 2005
14. JIRÁSKOVÁ, J. *Anastáz opasek - dvanáct zastavení vzpomínky opata Břevnovského kláštera*. Praha: TORST, 1992.
15. KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. Praha 1993.
16. KAPLAN, K., PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 1.vyd. Brno: Barrister and Principál, 2001. s.243 s. ISBN 80-85947-75-7.

17. KAŠPAR Z., KAŠPAR O. *Stručné dějiny českých zemí a Slovenska*. Pardubice: KORA, 1993. 149 s. ISBN 80-9010092-9-2.
18. KOUDELKOVÁ, J. Csc. *Naše dějiny v datech*. 2. opravené vyd. Praha: Albatros, 1989. 474 s. ISBN 13-725-89 14/56.
19. LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě. Nezradili skautský slib*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů v komunismu PČR, 2000. 280 s. ISBN 80-238-5630-8.
20. OPASEK, A. *Dvanáct zastavení vzpomínky opata Břevnovského kláštera*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992. 322 s. ISBN 80-85639-04-1.
21. POLEDŇÁK, A. *Skauting ve službách podnikovatelů války*. Praha: 1953.
22. RADOSTA, P. *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. 1. vyd. Praha: EGEM, 1993. 153 s. ISBN 80-85395-25-8.
23. Respekt 1998, č. 30
24. *Události po Únoru 1948*, http://www.totalita.cz/1948/1948_04.php. 1. 10. 2005.
25. Únor 1948, <http://www.totalita.cz/>
26. Ústava z 9. května 1948
27. *Zahraniční politika ČSR v letech 1945-1948*. http://www.totalita.cz/45-48/politika_z.php.
21. 2. 2005 a zákon č. 231/48 Sb.

Seznam zkratek

ČNR - Česká národní rada

ČR - Česká republika

čs. - československý

ČSM - Česko slovenský svaz mládeže

gen. - generál

ha - hektar

KSČ - Komunistická strana Československa

KSS - Komunistická strana Slovenska

LM - Lidové milice

MNO - Ministerstvo národní obrany

NKVD

OBZ - obranného zpravodajství

plk. - plukovník

PTP - pomocné technické prapory

StB - Státní bezpečnost

SNB - Státní národní bezpečnost

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

ÚNS - Ústavodárném národní shromáždění

UPS - Užší poradní sbor ministra národní obrany

ÚRO - Ústřední rada odborů

USA - United State Organization, Spojené státy americké

ÚV KSČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VVT - vojenské výcvikové tábory

Abstrakt v českém jazyce

Nástup totalitního režimu v poválečném Československu a jeho dopad na církve a společenský život, zejména mládežnické organizace

Práce se zabývá politickým vývojem v Československu v padesátých letech, který proběhl ve znamení celé řady změn, skončila obnova Československa v duchu demokracie a byl nastolen komunistický režim. Hlavním cílem práce bylo popsat politický vývoj po roce 1945, nástup komunistického režimu a postavení církve, mládežnických organizací a armády v padesátých letech a v neposlední řadě také zachytit svědectví pamětníků. Postavení římskokatolické církve v padesátých letech je hlavní, okrajově práce zachycuje o postavené řeckokatolické, evangelické a baptistické církve, krátce je zmíněna i náboženská sekta Svědci Jehovovi. Práce je čerpána z literatury.

Klíčová slova

církev

církevní procesy

komunističtí funkcionáři

diskreditace církve

Abstract in English language

The formation of the totalitarian regime in after-war Czechoslovakia and its impact on church and social life, especially youth organizations

The diploma concerns the political situation in the 1950's in Czechoslovakia. This period represents a whole range of changes, the democratic process ended up in the communist regime. The main goal of the work is to describe political issues after 1945, beginning of the communist regime and the position of church, youth organizations and the army in the 1950's, as well as covering the memories of still living citizens. The main focus is the position of the rome-catholic church in the 1950's, marginally greek-catholic, evangelic and baptist churches, briefly the Jehova Witnesses are mentioned. The work has been sourced from literature.

Key words:

church

church trials

communist officers, representatives

discreditation of church

Bibliografické údaje diplomové práce:

Kala Z.

**Nástup totalitního režimu v poválečném Československu a jeho dopad na církve
a společenský život, zejména mládežnické organizace**

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

2006

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
Kněžská 8
370 01 Česká Budějovice